

NEWSLETTER

ISSUE №2-2, 2020

ВІСНИК ПАРЛЯМЕНТАРНОЇ ПРОГРАМИ "КАНАДА-УКРАЇНА"

Оратор та колишній Державний секретар Сполучених Штатів Америки, Вільям Дженнінгс Браян (1860-1925), сказав: "Досвід і спостереження — це найбільше джерело мудрості". Я думаю, якби цей американський державний діяч знав про існування Парляментарної Програми "Канада — Україна" (ППКУ) та важливість досвіду та спостережень, які можна отримати від цієї програми, він додав би до цього твердження слова, "це також збагачує вашу особистість, змінює багато ваших чужель і дає впевненість, що ти можеш чогось досягти в цьому житті".

Світлана Тарабан — ППКУ 1996.

4-й курс мовознавство, Запорізький національний технічний університет,
Інтерн 1996 року до Джона Каммінса, члена парламенту від округу Дельта,
Британська Колумбія

"Є ще інший сценарій розвитку для України,
більш позитивний, з вільною системою.
Такий, де молодь в молодій країні кидає всі сили
на те, аби нарешті вирватися з пастки свого минулого."

Вільям Б. Тейлор

Надзвичайний і повноважний посол США в Україні
2006-2009 та 2019-2020

літ

Стажери та випускники CUPP 2019, Юрій та Антін Кушнір разом із директором CUPP - Ігорем Бардином на святкуванні Українського дня у 2019 р.

ЗМІСТ: друга частина

1991 ПАРЛЯМЕНТАРНА ПРОГРАМА „КАНАДА-УКРАЇНА” 2020

Глобальний проєкт інтерв'ю з

- 4** Юрій Шимком
- 18** Аскольдом Лозинським
- 24** Наталею Романенко
- 28** Василем Сидоренко
- 34** Борисом Сірським
- 40** Євгеном Цибуленко
- 44** Безкорупційна Україна: державні органи, суспільна свідомість, радянське минуле
- інтерв'ю з
- 50** Данилом Гайдамахом
- 54** Україномовний довоєнний Харків у фотографіях
- 56** Незалежній Україні - Незалежний правоприс!

16 липня 1990 року Верховною Радою Української РСР була прийнята Декларація про державний суверенітет України, яка проголосила визнання Парламентом потреби будувати українську державу відповідно до принципів верховенства права.

24 серпня 1991 року Верховна Рада України прийняла Акт проголошення незалежності України, який українці підтримали під час референдуму 1 грудня 1991 року. Того ж року, канадці відсвяткували 100-ту річницю імміграції українців до Канади. Задля святкування такої знакової події в історії Канади канадські організації запланували різноманітні програми та проєкти.

Фундація Катедри українознавчих студій Торонтського університету відзначила 100-річчя імміграції українців до Канади створенням Парламентарної Програми «Канада-Україна» (ППКУ).

ППКУ надає можливість студентам спостерігати за демократичним управлінням та отримувати досвід, яким користувались

покоління канадських, американських та західноєвропейських студентів.

З 1991 року понад 1000 студентів пройшли стажування в ППКУ та конференціях «Модель для України» в університетах Оттави, Торонто, Вашингтону, США, Оксфорду, Великобританії, Львова та Києва.

В перший рік існування програми у 1991 році, д-р Кріс Екворті з Нової демократичної партії Канади привітав свого нового стажера Івана Ткаченко. Джессі Фліс з Ліберальної партії привітав свою стажерку Мар'яну Драч. Алан Редвей з Прогресивно-консервативної партії Канади привітав свою нову стажерку Соломію Хмару.

Цього року в рамках ППКУ 2020 члени Парляменту Канади вітатимуть українських студентів з університетів України, Франції, Німеччини, Словаччини, Норвегії, Туреччини та Польщі.

У 2020 році ППКУ святкуватиме свою 30-ту річницю стажування в Парляменті Канади.

Ми завжди відкриті для співпраці з усіма стажерами ППКУ!

Chair of Ukrainian Studies Foundation

620 Spadina Avenue, Toronto, Ontario, Canada M5S 2H4
tel: (416) 234.9111, fax: (416) 234.9114

 CUPPCANADA
www.katedra.org

ГЛОБАЛЬНИЙ ПРОЄКТ

інтерв'ю діаспори

інтерв'ю з

Юрієм Шимком

місце проживання: Канада

Пане Юрію, чи не могли б Ви розповісти нам свою коротку біографію?

Ми покоління дітей третьої хвилі політичної еміграції. Я народився 6 вересня 1940 року, в день коли Лютваффе почали наступ на Велику Британію. Ми були політичними біженцями, які пережили кілька переселень. Мої батьки з Дрогобича, сестра мого батька, Марина Шимко вийшла заміж за Василя Франка, який є сином рідного брата Івана Франка. Ми з моїм дядьком Василем Франком пережили міграцію, він останніх 9 місяців життя Каменяра Франка опікувався ним. Його спомини про це знаходяться в бібліотеці у Львові. Коли я відвідував музей Івана Франка та його дім мені приємно було бачити, що мемуари та спомини Василя Франка знаходяться у тій бібліотеці. Я не сумніваюся, що цей сімейний зв'язок та національно свідомий дух в якому мене виховували батьки напевно були впливовими факторами в моєму житті. Знаєте, Друга світова війна мала великі наслідки і ми переживаємо ці наслідки по сьогоднішній день. Ми пережили насильну репатріацію Радянським Союзом в 1945 році, коли війна закінчилась. Ми були у містечку Фюссен у Баварії. Річка Одер фактично була тією мережею, коли в Новий Рік 1945 року радянські війська були по одній стороні річки Одер і нам довелося евакуюватися. Це була тоді частина Німеччини, зараз це є частина земель Польщі. Коли мене питають де ж я народився, то я даю дві відповіді – в колишній Німеччині, сучасній Польщі. Я відчуваю себе українцем. Громадянства України не маю. Я є громадянином Канади, але душею є громадянином України. Це є ціле покоління людей як я, які пережили складний історичний період. Як Ви знаєте, пане Артеме, в Німеччині у 1945 році було

понад 2,5 млн. українців. З цього числа приблизно 200 тис. залишились закордоном. Велика більшість поверталась до України добровільно, друга частина силою, за допомогою тих комітетів, які намагалися переконати окупаційні сили Америки, Великої Британії та Франції, що ми є громадянами СРСР і мусимо повертатися. Нас, галичан, рятувало те, що ми колись були громадянами Польщі і було легше аргументувати що ми були політичними біженцями. Але цей період був досить тяжким. У 1947 році ми зупинились в Бельгії, мій батько працював у вугільній шахті так як і велика кількість українців, що виїхали до Бельгії. 1953 року ми переїхали до Канади. Я досконало володів французькою мовою бо ми жили в регіоні Валлонія – франкомовній частині Бельгії, де я ходив до приватної католицької школи. І ця французька мова вкорінилась в мені до тієї міри, що я еwentуально став головою франкомовних парламентарів провінції Онтаріо. Я завжди виступав у двомовній Канаді двома офіційними мовами і було очевидно, що ця практика мала великий вплив на моє політичне життя та діяльність в Канаді. В той сам час, хочу сказати, що я пишаюся своїм українським походженням. Тому ми українці в Канаді виборювали політику багатокультурності, яку пропагував канадський професор Ярослав Рудницький.

В Канаді франкомовне населення воювало за рівноправність. І вони вимагали, щоб Канада була офіційно двомовна. Для розгляду цього питання, уряд Канади створив Комісію Двомовності та Двокультурності, яка діяла від 1963-1971. Українська меншість зреагувала на це досить гостро – ми вважали, що крім французів та англійців є третій

компонент, який не належить ні до першого ні до другого народу. І власне щодо політики багатокультурності українці стали ініціаторами цієї політики. І мені припала честь відіграти свою роль у цій політиці, коли прем'єр мене призначив Головою Ради багатокультурності провінції Онтаріо – найбільшої провінції Канади. Під час конституційних переговорів, я був частиною делегації, яка вимагала вкорінення політики багатокультурності у новій канадській конституції. Іншими словами, ми українці відіграли важливу роль у формуванні характеру Канади, який існує сьогодні. Я був вперше обраний до Федерального парламенту у 1978 році на дострокових виборах. У 1981 році мене було обрано до рівнічного парламенту Онтаріо, переобрано у 1985 році ще на другу каденцію. Тут слід згадати, що у 1981 році українці становили п'яту найбільшу етнічну групу в Канаді. Найбільшими були англійці, французи, німці та італійці, а ми були на п'ятому місці – 3,5 % населення. Це відіграло велику роль – порівняти наприклад до українців в Америці, бо ми пропорційно до населення Канади мали більший шанс впливати на політику, ставати депутатами провінційних, федеральних урядів. Я горджуся тим, що я міг відіграти конструктивну роль у Канадському Парламенті, і що після мене до парламенту прийшла молодша хвиля депутатів, серед яких були Борис Вжесневский та недавно обраний Іван Бейкер. Це спільні заслуги українців у Канаді.

Тому, я власне закінчую короткий опис ким я є і чим я був. За професією я був професором. Я закінчив факультет сучасної історії та сучасних мов Університету Торонто, за спеціалізацією російської та французької літератури. Я очолив Департамент іноземних мов найбільшої середньої школи в Канаді, де ми навчали іспанську, німецьку та французькі мови. Я також започаткував у тій школі викладати російську мову, однак мало людей цікавились нею. Українців у цій школі було мало, тому це було неможливо. Зараз у Канаді викладають курси української мови у суботніх школах та в університетах. Діти, які студіюють українську мову у так зв. Рідних Школах від першої класи до середнього рівня освіти отримують акредитацію до університету від середньої школи.

Я був Генеральним секретарем Світового Конгресу Українців з 1973 по 1978 роки, а відтак був Президентом від 1988 по 1993 роки, саме в той період коли Україна проголосила незалежність.

Ви згадали на самому початку що Ви є представником Третьої хвилі української еміграції. І власне як на Вашу думку, яка з усіх хвиль здійснила найбільший вплив у просуванні України як бренду на міжнародній арені, яка з всіх хвиль була найпотужнішою?

Не має сумніву, що це була третя хвиля. Але, щоб говорити про ці хвилі міграції треба розуміти та знати, що кожна з них мала свою характеристику і обставини, через які вони почались та зупинились. Треба згадати загальні концепти міграції. Міграція почалась від Пилипа Орлика. Це не була хвиля масової еміграції, але це була перша політична міграція – гетьман Пилип Орлик. Знаємо, що його син став генералом французької армії. Я завжди своїм франкомовним колегам у Квебеку говорив, що якби король Франції вислав генерала Орлика, щоб захистити місто, то французька сторона б напевно перемогла та інакше б виглядала зараз Канада. Я очевидно жартував, але великою гордістю є те, що син гетьмана України був поважним генералом французької армії, якраз у час таких радикальних змін на континенті Північної Америки. Адже Ви питаєте за хвилі еміграції на Захід – але ж і була велика хвиля еміграції на Схід – до Росії, в Сибір. За статистикою близько 2 млн. українців було до Першої світової війни в Росії, особливо на теренах Сибіру. Деякі історики кажуть, що набагато більше – від чотирьох до шести мільйонів, статистики точної немає. Але ми точно можемо сказати, що там було 2 млн. українців. Тож, найбільшою та найчисельнішою була східна хвиля.

Згідно з статистикою професора Кубійовича Інституту українознавчих студій в Альберті, першою хвилею еміграції до Канади були люди з Галичини, Буковини та частини Закарпаття до Першої Світової Війни. Він згадує, що з цієї міграції селян приблизно 350 тисяч зупинилось в Америці, в Канаді – 100 тисяч, це була велика хвиля, пропорційно до населення Канади. 10 тисяч зупинилось в Аргентині та 45 в Бразилії. Це була перша хвиля еміграції. Щодо другої хвилі – вона

Юрій Шимко, 1978 рік © Toronto Star

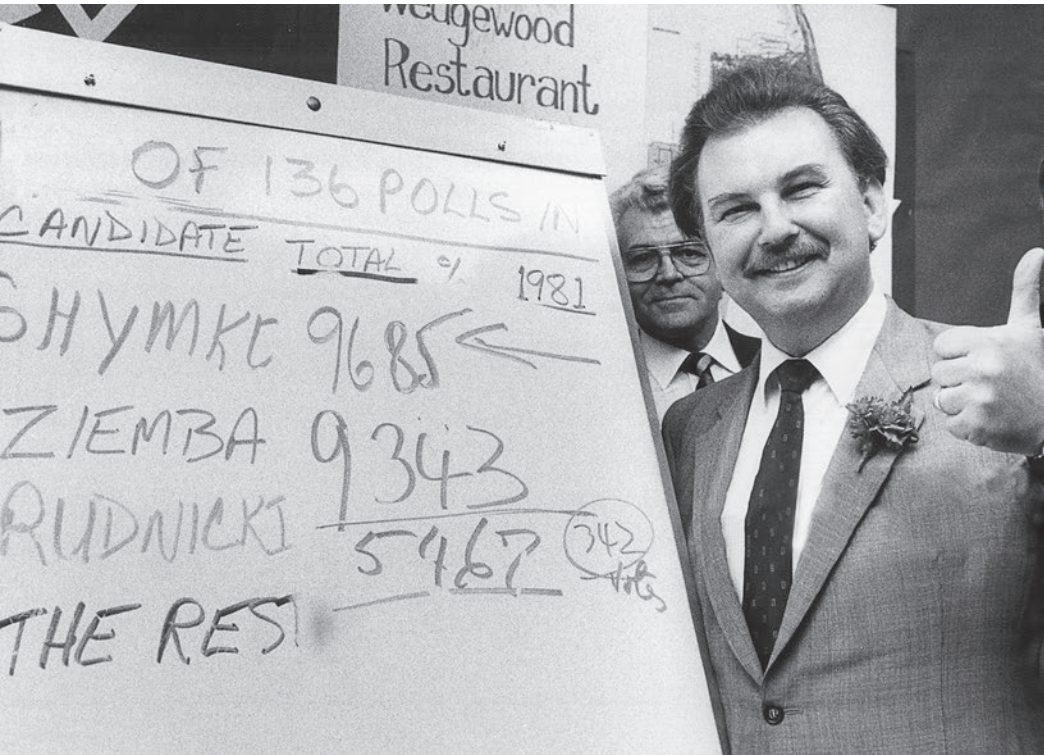
вже мала характер політичний з огляду на крах визвольних змагань в Україні. Вона була дещо менша, але цікаво, що від 1919-1939 року ця друга хвиля сегментувалась так: 15 тисяч виїхало до Америки, але 70 до Канади; 50 до Аргентини та 10 тисяч до Бразилії. Однак, під час даної хвилі 40 тисяч переїхало до Франції, де зупинився й Симон Петлюра.

Третя хвиля, післявоєнна, мала більш політичний характер, адже це хвиля яка була пов'язана з підпільною боротьбою ОУН-УПА в Україні. Це єдина територія де велась підпільна боротьба від 1942 до 1950 року. Ця політична еміграція була пов'язана з тими процесами, які відбувались в Україні. І, до Канади прибуло лише 30 тис. українців, до Америки – 80 тис. До Аргентини 7 тис., а до Бразилії – 6 тис. Але, до Великобританії – 35 тис. переселенців, до Франції – 10 тис. українців. 20 тис. прибули до Австралії та Нової Зеландії, 10 тис. – до Бельгії. Тож, варто брати під увагу факт, що до того часу Австралія не мала ніякої еміграції. Очевидно, ще існує і четверта та п'ята хвилі еміграції. Це є еміграція з освічених людей. Ніколи попередні хвилі не мали такого рівня професійної освіти як четверта та п'ята хвилі еміграції. Вони привезли з собою великий потенціал, фактично, щоб зберегти громаду від асиміляції, мовно та культурно прикипіти її до України, відновлювати рідні школи

та українознавчі студії. Це є їх великою заслугою.

На жаль, це моя особиста думка, більшість мігрантів четвертої хвилі мали за мету асимілювати себе роботою. Вони не турбувались будувати українські інституції як це робила друга чи третя хвиля. Третя хвиля відбудовувала церкви, українські культурні центри, своєю працею без жодної допомоги від уряду Канади. Пам'ятаємо, що друга хвиля пережила страшну економічну депресію в Канаді. Перша хвиля зупинилась на диких землях, де діти не виживали до 2-3 років через морози та яких скидали з залізничних шляхів серед лісів. Їм давали сокиру та пару мішків збіжжя і все. Вони мусили виживати в тих жахливих обставинах. Тож, кожна наступна хвиля міграції мала дедалі кращі та кращі умови для життя, а сьогодні еміграція вже має страхування по безробіттю та інші права якщо вони біженці.

Після своєї політичної кар'єри я був членом політичного процесу Федерального Суду в справах еміграції та біженців. Протягом п'яти років я вирішував, хто є біженець, а хто не є біженець. І я хочу Вам сказати, що багато українців подавали себе як біженці – від 1991 до 2000 та навіть сьогодні, оскільки біженець автоматично отримує право працювати, отримує медичну страхівку. Всі ці умови дуже допомагають у перший час поселення.

Юрій Шимко, 1985 рік © Toronto Star

Четверта та п'ята хвиля української еміграції не належить до перших п'яти країн, звідки їдуть біженці та емігранти. Але, як сказав, що від 1991 року по сьогодні за тих останніх 28 років незалежності від 20 до 30 тисяч українців прибули до Канади. Це моя особиста статистика, я її не перевіряв. Я був членом Федерального суду з питань імміграції, в той час коли я був одночасно Президентом Світового Конгресу Українців. Уряд Канади призначив мене на цю позицію. Опозиція в парламенті вимагала, щоб уряд звільнив мене з посади, бо опозиція вважала, що я не зможу бути об'єктивним, якщо б мені довелося вирішувати долю біженця з України. Щоб запобігти потенційний конфлікт інтересів, я відмовився працювати над заявками біженців з України та Росії. Але це був той час. Після завершення мого терміну як канадський суддя з питань імміграції та біженців, я відкрив свою компанію з імміграційних консультацій через, яку я мав можливість допомогти багатьом українцям оселитися в Канаді. Після того я був призначений головою Апеляційного суду з питань безробітних та відповідав за цілий район Торонто. Це теж була дуже важлива позиція від 2007 до 2012 року. Ось ця

коротка статистика дає більш менш чітку картину тих трьох хвиль еміграції.

Я так розумію, що можна підбити висновок що третя хвиля еміграції мала найбільший вплив на розвиток українства.

Абсолютно, і не тільки в Канаді, але й увсьому світі. Саме ця третя хвиля була основоположною у створенні у 1967 році Світового Конгресу Українців, який з'єднав всю діаспору українців у світі крім Сходу. Це була доля, що я був Генеральним Секретарем в той період, я згадував від 1973 до 1978 року. Це надзвичайний період. Далі я Вам розкажу, що є моєю найбільшою заслугою на той час. В 1978 р. я офіційно передав на руки Президента

Генеральної Асамблеї ООН "Меморандум про деколонізацію Радянського Союзу".

Я приїхав в Україну через 2 тижні після проголошення Незалежної України, на початку вересня. Для мене це був особисто важливий момент, бо я перший раз побачив Україну, відвідав Канів, Дрогобич – землю моїх батьків. Це був для мене емоційно зворушливий візит. Я хочу сказати, що події так розвивалися, що я був лідером, але вклад робили сотні тисяч людей. Я робив все що міг маючи можливості та обов'язки в канадській політиці.

Дякую за Вашу думку. А як Ви гадаєте, чи є шанс у канадських українців створити перманентну діаспору, яка б функціонувала автономно без приторків нових хвиль еміграції, яка б могла зберегти свою культуру та ідентичність?

Щоб дати Вам правильну відповідь треба зупинитись на еміграції одного народу, який на протязі 2000 років був в еміграції – це є єврейський народ. На протязі двох тисяч років вони змогли зберегти свою ідентичність, в основному через релігію, але вони фактично загубили свою мову,

асимілювавшись з іншими народами. Єврейська мова відновилась коли з'явилась держава Ізраїлю, до того часу мова ідиш була мовою євреїв в Україні та Європі. Вони змогли стати тією перманентною еміграцією та витримати ті 2000 років переслідувань від всіх, де б вони не проживали, включно з трагедією російського антисемітизму за часів Російської Імперії. Антисемітизм був глибоко вкорінений в Німеччині, доказом того є всім відомий Голокост, який став трагедією, що не можна порівняти з Голодомором, адже винищували специфічно євреїв тому що вони євреї. Українців же винищували через політичну основу, а той українець який ставав лояльним більшовиком, то він не був знищений. Єврея нищили, він не міг підлаштуватись. Однак, вони зуміли в 1947 році проголосити незалежну державу, де вони відновили мову, яка майже не існувала та проголосили її джерелом самобутності цілого народу. Тому чи може бути українська еміграція перманентна – абсолютно так, якщо єврейський народ зміг. Але за умови, якщо ми зможемо витримати свою ідентичність та культуру.

Мова буде асимілюватись, не має сумніву, я є свідком того. Я Вам скажу таке – відбувся три тижні тому З'їзд Конгресу Українців Канади у місті Оттава. На цьому Конгресі 80 відсотків усіх представлених доповідей чи дискусій велись англійською мовою, що вразило деяких українців, які вважають, що не можна піддаватись на асиміляційний вплив інших мов, адже це частина нашої ідентичності. Не має сумніву – ми бачимо це і в Україні, де українська мова, яка була під тиском російської, нищилась різними законами та указами. Тепер ми стараємось вкорінити, що це є вседержавна мова, хоча, маємо проблеми з угорцями на Закарпатті, але і там можна знайти компроміс. Діаспора буде перманентною, якщо дотримуватимемось своїх традицій. До прикладу, моя дружина належить до Ліги українських католицьких жінок Канади. Ліга має 3,000 членів. Майже всі відділення організації в західній Канаді ведуть свої засідання англійською мовою. Натомість на сході Канади – українська мова ще є мовою їх спілкування через вкорінення третьої хвилі еміграції. Рівно ж четверта хвиля відновлює україномовний аспект таких організацій, що є дуже важливим. Українці-католики в Канаді належать

до УГКЦ, а не до Римо-Католицької церкви. Цей факт буде давати більші завдатки до укорінення української діаспори в Канаді, Америці чи інших країнах поселення українців.

Дякую Вам, насправді дуже оптимістична відповідь, тому що я попередньо робив інтерв'ю з іншим видатним лідером Конгресу. Порівняно з його думкою, Ваша є більш оптимістичною. Ви знаєте, в мене як у молодого українця що живе в Україні є велика стурбованість у майбутньому України, яка знаходиться на роздоріжжі, коли йде війна, коли йде сильна хвиля еміграції з країни, і в цих всіх умовах нам надзвичайно потрібно зберегти державність, адже якщо ми її втратимо зараз то ми, враховуючи вплив інформаційного суспільства та медіа, не зможемо зберегти мову, культуру такою мірою, як то було зроблене «селянською Україною».

Ви порушили дуже багато питань. У вашому одному питанні є близько 10 підпитань. Я хотів би повернутись до того, що я народився в чужому доквіллі, в чужій країні і мої батьки змогли витримати цю українську мову. В дитинстві моєю домашньою мовою була українська, однак дитиною до 5 років життя я говорив і німецькою. Виїхав в Бельгію, де мусив вивчати французьку мову – знову чуже доквілля. І так до Канади, яка мала англійську як офіційну мову. Оці постійні переселення по чужих країнах, але навіть так ми змогли витримати нашу культуру, національну свідомість, почуття ким я є та мову. І я завжди хотів знати, як я можу допомогти тому народу, з якого я походжу – з народу моїх батьків, прадідів. Ми змогли це зробити, хоча нас була обмежена кількість. А в Україні – нехай там 20 відсотків російськомовних – більшість населення говорить українською. Це ж оточення, доквілля, земля, історія. Не можливо, щоб ви згубили цю національну свідомість та ідентичність. Ні, в ніякому випадку! У вас є на мільйон більше елементів та чинників для витримання та позитивного розвитку і мови, і ідентичності ніж у будь кого в діаспорі. Тож я маю оптимізм. Третя хвиля еміграції була політична через визвольну боротьбу ОУН-УПА. Були свої розколи: мельниківці, бандерівці і так далі. Але саме цей український націоналізм відіграв

велику роль для тієї діаспори третьої хвилі. Однак, я Вам скажу – що поняття націоналізму Донцова, інтегрального націоналізму, що ти є українець по крові – сьогодні немає значення. Мабуть, в Україні праві крила політичні ще думають такими категоріями – це фактично не серйозне. Ми приймаємо сьогодні ліберальну демократію як основу, не авторитаризм, не тоталітаризм. Ми сьогодні приймаємо, що українська нація є політична нація, незважаючи яке є твоє культурне чи мовне, чи етнічне походження. Ми є політичною нацією і прикладним взірцем є обрання 73-ма відсотками населення перзидента з вашого, Артем, міста. Це не був Львів, ані Тернопіль, ані Івано-Франківськ – це була та територія де асиміляційні процеси були дуже сильні – і в Кривому Розі. Ви краще це знаєте ніж я. Але обрали людину з того терену, який вважає себе українцем. Незважаючи на те, що він мабуть має єврейське походження. Він фактично представляє оцю політично нову націю, яка не наголошує, що українство є по якійсь там крові. Ми були асимільовані з поляками, і з татарами і поняття як чиста українська кров його немає – це фантазія. Так міг думати Гітлер –але ми не є націонал-соціалісти. Ми є не расисти і ми не поділяємо всіх на уберменшів та унтерменшів. Абсолютно ні. Ми є горді, у нас є здоровий патріотизм і його треба очевидно підсилювати. Це патріотизм української політичної нації, яка тепер переходить історичні виклики: з одного боку ми боремось за те щоб утримати ідентичність та мову та одночасно ми приймаємо реальність, яка існує сьогодні. Ми не можемо закривати очі і казати, що у нас немає російськомовного населення. Російськомовний українець сьогодні вмирав за українську землю в зоні АТО – так! Більше ніж 20 % тих воїнів є російськомовні. І до них тут не було питання мови – було питання захищати свою землю від чужого агресора, який старається не лише окупувати 7 % території та 5 мільйонів населення на тій території– це не є фантастичною громадською війною, це є агресія Росії. Так як відібрали Крим, так і Донбас-окупований Росією. Ми мусимо це зрозуміти.

Очевидно я маю свої погляди щодо ситуації в Україні – я можу з Вами поділитись ними. Я коли перебував в Україні, то завжди любляв

купляти журнал «Юніверсум», редактор – Олег Романчук. Там була дуже гарна стаття стосовно позиції президента Зеленського, завершення війни та миру за будь яку ціну, приймаючи формулу Штайнмайера, Мінських домовленостей. Я листовно відповів редактору таке : «Шановний пане Олеже, я поділяю Ваші думки відносно вашої статті щодо наївного підходу президента Зеленського до миру за всяку ціну. Чи за Мінськими домовленостями за дороговказом Штайнмайера, чи шляхом Нормандського процесу керованого Путіним та його наївними колаборантами Меркель та Макроном, Україна на мою думку повинна призупинити Мінські переговори та Нормандський формат до того часу, поки США та Велика Британія згідно до Будапештського меморандуму 1994 року не стануть постійними членами мирного переговорного процесу». Коли я цю справу підніс в розмові з професором Сергієм Квітом, він сказав: «Ніхто не віддає територію – вона вже є забрана від нас». Ми не віддаємо нічого, ми повинні призупинити цей процес, тому що йти на такі переговори спеціального статусу для тих територій Донецької та Луганської областей це є рак, це є ставлення, яке знищить організм держави. Території будуть мати право вето, що вплине в майбутньому на українську державність та політику загалом. Треба дуже розумно до цього підходити. Рух опору капітуляції набрав великих масштабів в Україні – але чи треба це доводити до третього Майдану? Це буде трагедія для України. Ми не можемо цього допустити, тому весь миротворчий процес мусить буде делікатним. На мою думку, пане Артеме, одним із фронтів цієї війни є інформаційний. Росія, що доказано, втручається в Каталонію, підтримує фламандський рух незалежності в Бельгії, вона була включена у процес Брекзиту, що може вилитись в незалежність Шотландії та Північної Ірландії. Це є робота Росії – і ми тепер мусимо робити контрфензиву, політичну та інформаційну. Наприклад, ми повинні говорити про розчленування Російської федерації, починаючи від повернення Донбасу та Криму України, Абхазію та Осетію – Грузії, Придністров'я – Молдові. Японія вже домовляється про Курильські острови з Росією. Вони вже нагадують, що ці після Другої Світової Війни території окуповані Росією

Юрій Шимко під час наради з Президентом України Леонідом Кравчуком у Києві, 1991 рік

належать їм. Чому не повернути Карелію Фінляндії, яка є окупована, чому не віддати Східну Пруссію Німеччині? Є багато речей після Другої Світової Війни, які і лишаються частиною тієї колоніальної системи.

Росія є міні-імперія, вона чинила геноцид чеченців. Народи Північного Кавказу мають таке ж саме право бути незалежними як і Україна. Татарстан проголосив свою незалежність, президент є в екзилі в Америці. Чому не підтримувати концепцію незалежності цих народів? Вже не говоримо про Алтайський край. Це є колоніальна система і нам треба починати агресивну політику, говорити про розчленування Російської Федерації, яка винищує культури та традиції народів, які знаходяться в її складі. Мордовія, де були табори смерті для українських дисидентів, вимагає незалежності, вони протестують проти мовної асиміляції народу. Демографічно населення тих народів вдвічі більше ніж населення Росії, що не грає на користь Путіну та його імперіалізму. Пане Артеме, знаєте що було одним із моїх найбільших досягнень? Коли я був Генеральним Секретарем Світового Конгресу Українців у 1973-1978 роках на протязі двох років я ініціював працю над так званим «Memorandum

for the Decolonisation of the USSR». Ми працювали над цим меморандумом два роки, разом зі Світовими Конгресами Естонців, Латишів, Литовців та Білорусів. Ці п'ять організацій склали 80ти сторінковий меморандум. Я його особисто передав Президентові Генеральної Асамблеї, коли я був депутатом канадського парламенту і за згодою моїх парламентських друзів, Канада погодилась щоб я передав його в ООН 23 листопада 1978 року делегатам усіх країн в ООН. Це був важливий удар проти тодішньої радянської пропаганди. Комітет деколонізації ООН, який успішно працював від 50х років, щоб деколонізувати Африку від французького та британського

впливу, фактично мовчав про СРСР, який був імперською структурою. Ми зробили це перші. Через мій активізм на закордонній арені, тодішнє видання «Вісті з України», яке видавалося у Києві, назвало мене націоналістом-воєнним злочинцем. Навіть радянське посольство в Канаді працювало дуже сильно, щоб я не виграв перевибори.

12 років пізніше розкладається весь Радянський Союз. Тому, сьогодні потрібо підносити питання розчленування Російської Федерації. Хай крім руху опору капітуляції буде рух деколонізації Росії. Поки що, в Росії немає людей які готові захищати ідею демократичної російської Держави на їх етнічній території, яка б могла інтегруватися до ЄС в майбутньому.

У 1990 році Світовий Конгрес Українців працював над Комісією про Голодомор. Це було почато моїм попередником, який працював над цим питанням. Саме тоді звіт Комісії сказав, що це був геноцид. Ми представили цей документ представникові СРСР та УССР Володимирі Василенку. У Страсбурзі ми передали це голові Парляментської Асамблеї Ради Європи. І що нам сказали? Я питаю: якщо Україна за рік часу стане незалежною державою – чи готові

ви прийняти нас до Асамблеї? Вони сказали – тільки тоді, коли Росію приймуть. І так і сталося. Росія стала членом Парламентської Асамблеї, як і Україна. Тепер Росія використовує ці міжнародні структури проти нас. Треба на цю тему говорити та чинити опір російській пропаганді. Ми повинні зробити максимум для того, щоб Зеленський не відступив від шляху реформ та забезпечення державної безпеки, адже він витримує критику. Ми не знаємо до якої міри йому вдасться це зробити – але вже треба готуватись до того моменту, що Росія не буде йти на якісь поступки. Треба приготуватись до найгіршого і готувати свою відповідь. Єдине що Росія розуміє – це сила. Ми маємо силу фактів та інформації, адже мілітарно ми не зможемо виграти війну з Росією. Інформаційно ми виграти можемо, якщо розумно попрацювати. Це моя відповідь.

Дуже Вам дякую. Насправді це так, ви зачепили дуже цікаві аргументи, цікаву точку зору висловили про те що ми мусимо готувати контррофензиву.

Але мені цікава Ваша думка чи можлива Росія в сучасних умовах як держава що існувала як імперія. Її історія це шовінізм, загарбання і становлення як імперії що домінує над іншими народами. Чи вважаєте ви що вона може стати демократичною? Можливо в сучасних умовах, поки вона контролює інші народи це не можливо взагалі і вона може керуватись тільки цим авторитарним режимом. Будь який демократичний режим буде не ефективний на тих теренах. Як ви вважаєте?

Знаєте, ніхто не сподівався в 2011 році що в Росії будуть такі масові демонстрації через ті вибори. Навіть із появою українських прапорів. Якщо б я своїм друзям сказав, що СРСР розвалиться, що всі сателіти стануть членами ЄС та НАТО, починаючи від Прибалтики і закінчують Польщею, то мені б сказали що це фантазія. Це не є фантазія – воно так сталося. Ми не сміємо говорити, що щось є неможливе – все залежить від нас. Знаєте слова Івана Франка : "На твоїх плечах фактично лежить

Юрій Шимко з третім Президентом України Віктором Ющенком та донькою Лізою Шимко, 2006 рік

судьба мільйонів". І все залежить від кожного, від кожної людини. Я вірю. Я є оптиміст через те, що я бачу, що Україна спромоглась зробити після 300 років царської влади, після Переяславської угоди, після репресій СРСР, Геноциду та Голодомору, переслідувань. Ми витримались, маємо державу яка переходить еволюцію поняття нашої ідентичності. Політична нація, яка обрала молодого єврея, який вважає себе українцем. Сьогодні єврейська громада в Америці є розколена бо президент Трамп вважає релігію іудаїзму поняттям нації. Велика частина єврейської діаспори не погоджується з тим. Ми, будучи канадцями чи американцями маємо релігії, що є приватною справою кожного, і не треба робити з релігії націю. Хто є Зеленський? Ми не питаємо чи він є українець чи єврей? Ні, він вам явно скаже, що він належить до українського народу . У нас є мусульмани, кримські татари, які вважають, що Крим є частина України, незважаючи на їх релігію. Не кожен римо-католик є поляком.

Я був з рази спостерігачем виборів в Україні. В 1999

році я був в Дніпродзержинську, Дніпропетровська область. У 2002 році я очолював місію ОБСЄ та був відповідальний за АРК для ОБСЄ на виборах до Верховної Ради. Я тоді зустрів Петра Порошенка, який підтримував Віктора Ющенка та "Нашу Україну". Я в Криму мав інтерв'ю з головою Комуністичної партії. Я наполягав на тому, щоб в мене був перекладач, який би перекладав на українську мову, бо вона є державною. Мені ОБСЄ пішли на поступки і я мав двох перекладачів – один перекладав на російську, а один на українську.

В Криму я відвідав україномовну школу в Сімферополі, де пані Наталя Руденко була директором. Там навчалось багато дітей татарського походження, це була єдина українська школа в Сімферополі, її наскільки знаю російські окупанти закрили. Товариство "Просвіта" теж працювало в Криму. Моя донька Леся та організація "Канадське Товариство Приятелів України" старались фінансувати ці освітні проекти. Ми мали україномовну бібліотеку в Криму. Матеріали з діаспори, особливо закони та підзаконні акти Канади також знаходяться в Парляментській бібліотеці в Києві, щоб українські парламентарі могли ними користуватись. Коли я говорив з колишнім амбасадором США до України Джоном Хербстом, то він порівнював анексію Криму з окупацією Прибалтики, адже де-юре ми не визнавали окупацію Прибалтики, а де-факто погодились, що вона є частиною СРСР. То є реальна політика, і до того часу як Крим повернеться до України може пройти і 50 років. Якщо розумно вести інформаційну політику та оборону, то у нас є шанс виграти інформаційну війну і повернути Крим набагато швидше. Президент Зеленський сказав, що недоторканність мусить бути знята з депутатів, що є абсолютно вірним рішенням на мій погляд. Коли я питав у покійного Вячеслава Чорновола, чому він захищав недоторканність то він казав, що це спосіб поодинокі людини себе боронити. Бо це ще був радянський менталітет, пригадуючи тиск та ситуацію з депутатом Хмарою, коли його викинули з Верховної Ради. Я вважаю, що позиція Зеленського є правильною, і якщо судова система працює незалежно від політичного тиску, ми не можемо давати якийсь привілей недоторканності. В Канаді кожен член парламенту

є на рівні громадянина, як він порушує закон – то його треба судити.

Наскільки ефективним Ви вважаєте створення в Україні Національного Антикорупційного Бюро, судової реформи, реформи Верховного суду України та чи достатньо ефективні Україна здійснює заходи по боротьбі з корупцією у контексті функціонуванні цих інститутів?

Треба взяти до уваги те, що Україна була бездержавною приблизно з століття. Бездержавність народу і залишки радянської системи були основними чинниками чому корупція існувала. Радянський режим своїм диктаторським характером спричинював корупцію. Людина щоб отримати свої базові громадські правила мусила підплачувати. Народ те робив тому, що ті хто були при владі вимагали плати. Він тобі не допоміг, якщо ти не підплатив йому. Сьогодні ми зробили великий прогрес. Це почав робити Порошенко, а Зеленський має продовжити. Антикорупційне бюро набрало зараз більших обертів. Раніше були проблеми з Генпрокурором, я маю Луценка на увазі, який не розцінював важливість Бюро. Однак зараз Зеленський гостро підтримує існування останнього. Прогрес візьме трохи часу. Україна прославилась через корупцію самого президента Америки: він старався знайти весь бруд будь яким способом проти свого опонента – Джоа Байдена, колишнього віце-президента Америки. Трамп тоді шантажував Україну, стримував майже 400 мільйонів доларів мілітарної допомоги Україні, щоб Зеленський проводив розслідування про Байдена та корупцію. Але правда перемогла. Сьогодні, Пол Манафорт, голова виборчих кампаній Януковича та Трампа – засуджений у США за корупцію та банківські злочини. Іншими словами, бачемо що демократичні країни постійно намагаються викоринити будь-які прояви корупції. Є певні історичні причини чому Україна має сильну корупцію, але їх треба поборювати. Зараз робиться багато для того. І я покладаю надії на те, що народ вимагатиме, щоб президент Зеленський зробив все, що від нього залежить для цього.

Дякую, хотів би перейти до більш гуманітарних питань. Які стратегії, місії та досягнення має

Світовий Конгрес Українців?

У 1967 році коли створився цей Конгрес ми очевидно мали за основну ціль не лише скріплювати українську культуру та мову у світі — другою і основною метою була боротьба за те, щоб Україна була незалежною державою. Це був пріоритет над яким ми працювали включно з моїм проектом деколонізації Радянського Союзу. Частина цієї роботи проходила з іншими народами – ми змогли змобілізувати білорусів та прибалтів. Коли почався процес з проголошенням суверенності України у 1990 – це було як зтій Універсал, якщо Ви пригадуєте у 1917 році, який ще не проголосив незалежність, але підводив до цього. Четвертий Універсал фактично був виданий 24 серпня 1991 року, проголошення незалежності України. Ким була проголошена незалежність? Компартією! Бо більшість депутатів Верховної Ради того складу були членами Комуністичної Партії України. Демократичний блок становив третину депутатів. Так що, чому проголосили незалежність? Тому що члени компартії України, включно з головою, а згодом і першим президентом незалежної України – Кравчуком почали здавати свої квитки членів партії. Але проголошення мало свої певні елементи не чистої ліберальної демократії з парламентом. Це було прагнення колишніх комуністів зберегти своє гніздо, яке вони захищали та тримали як могли на протязі 75 років. Вони мали своє майно і статус, і найкращу протекцію проти нестабільності. Тому переконав їх Кравчук проголосити незалежність, бо тоді Єльцин не буде "пхати свої пальці в наше корито". Тому період від проголошення незалежності до вкорінення справжньої незалежної держави далі триває. Це – Революція на Граніті, Помаранчева революція, Революція Гідності та сучасні процеси. Ми перейшли з революції і саме ці метаморфози зблизили нас до справжньої незалежності. Революція декомунізації, яка ведеться до сих пір переходить еволюційний процес дуже позитивно та прогресивно, крок за кроком. Процес ще не завершений, але я впевнений що він буде завершений. Коли я був в Криму і там видавали українську газету "Кримська Світлиця" і редактор мене питав чи я підтримую двомовність в Україні. Я пояснив йому, що двомовність в Канаді є історично обумовлена французьким

та британським населенням, і я це підтримую. Він спитав, а як тоді бути Україні з Кримом? Я сказав, що російська може мати певний статус для окремих територій, але державна мова мусить бути українська. За це я отримав багато критики, коли газета вийшла друком – люди думали що я пропагую офіційний статус російської мови в Криму. Але в розв'язку цієї ситуації з мовою є справа про регіональні частини. В нас в Манітобі є виключно французькі школи. У Новому Браунзвіку, де живуть академіци, які лишились після їх депортації до Луїзіани мають двомовний статус, тоді коли французька мова в Луїзіані є асимільована з англійською. Новий Браунзвік офіційно двомовна провінція. Як я був депутатом Парламенту Онтаріо, ми надали законам двомовний статус, тобто, закони Онтаріо були перекладені на французьку мову. Щоб захистити федеративний державно-територіальний устрій Канади від сепаратизму, ми мали референдум в Канаді. Каталізатором цього сепаратистського руху була промова Шарля де Голля коли він проголосив: "Хай живе вільний Квебек!" Через його виступ були зіпсовані дипломатичні стосунки Франції з Канадою. Евентуально відбувся референдум, в якому федералісти перемогли лише на 1,5%. Тодішній рем'єр-міністр Квебеку сказав що виграли федералісти лише тому, що їх підтримували і всі інші етнічні групи – італійці, німці та українці. Однак, щоб задоволити французьке населення Квебеку надано широкі автономні права, навіть на міжнародних конференціях вони мають право ставити прапорець Квебеку, правда нижче ніж канадський.

На відміну від Канади, Україна не є федерацією, хоча Путін цього хотів би. Крім того, її незалежність є під постійною загрозою північного сусіда-агресора. Путін теж хотів би бачити позаблокову Україну. Однак російська мова може мати певний захист у державі та шкільництві, але не конечно подібний до Канади, бо Україна унітарна, а не федеральна держава.

Якщо ми доторкнулись питання мови, то я маю декілька питань. Чи потрібно в українській початковій та середній школі зробити англійську мову обов'язковою мовою

Юрій Шимко з п'ятим Президентом України Петром Порошенком, 2019 рік

викладання і чи можете ви прокоментувати ситуацію з тим що згідно до мовного закону з 1 вересня 2020 року всі російські школи будуть переведенні на українську мову викладання.

Наскільки я знаю мовний Закон був розглянутий Венеціанською Комісією, до нього були деякі поправки, рекомендації, але комісія вважає, що він є законним і не порушує жодні права людини. Це нормально, що державна мова відзеркалює етнічну більшість народу, який проживає на території країни. Щодо англійської мови то я вважаю що для середнього рівня освіти англійська мова мусить бути обов'язковою для вивчення в Україні, адже це є мова міжнародного спілкування. Я б не накидав обов'язкову англійську мову в початковій. В Канаді так – якщо 20 студентів хочуть вивчати французьку – то тоді французька мова є окремим класом. Відповідно і в Україні треба зробити подібне формулювання. В початковій школі не можна мати одну обов'язкову іноземну мову. В середній школі англійська мусить бути сто відсотків – це мова міжнародного спілкування і це буде корисно для всіх українських спеціалістів її знати. Крім останніх двох, ніхто з українських президентів не мав відповідного рівня англійської.

Зараз маємо президента який знає англійську. Більшість голів країн світу володіють англійською мовою.

Так, дуже дякую Вам за цю відповідь. Я ще хотів зачепити питання еміграції. Яким чином може Україна стимулювати та заохотити Українців повертатися до України? Чи повинен український уряд зробити це пріоритетною політикою?

Знаєте, я не вірю що мільйон українців назавжди покидають Україну кожен рік. Є заробітчани, які дають Україні від 30 до 50 мільярдів доларів прибутку до бюджету. Ті заробітчани повертаються, навіть якщо вони працюють нелегально. В Канаді

процес подачі та отримання статусу біженця може тривати від 2 до 10 років. Однак система узурпується.

Її зараз переглядають, щоб зробити її більш прозорою та швидкою. Щодо повернення – не треба бути інтелектуалом, щоб зрозуміти, що через певну нестабільність та війну не багато хто хоче повертатись. Навіть коли Ізраїль став державою – не всі євреї туди повернулись через ситуацію з війною. Є програма в Ізраїлі – якщо ти доказав що, ти єврей і як тільки ти сходиш з літака тобі відразу дають громадянство. Тому і деякі євреї з України мають подвійне громадянство. І якби не була така сильна та могутня ізраїльська діаспора то Ізраїль не мав би тієї могутності: військової та політичної. А щодо повернення українців, – поки є нестабільність та застереження вони не будуть повертатись. Між іншим, треба бути дуже обережним по цьому питанню. Тільки українці отримують громадянство. Деякі українці стали біженцями через війну у Донбасі. Вони живуть в Росії і підтримують її політику. Тому треба бути обережним з цим питанням.

Ну так, це вже питання звички, асиміляції.

Ми говорили вже з приводу корупції мені була цікава Ваша відповідь. Адже ви сказали що ця проблема характерна і для США, і для інших провідних держав світу. Але чому саме Україну виділяють як корумповану державу, якщо вся ця проблема існує у світі?

Є статистика рівня корупції у світі. Я не знаю на якому місці знаходиться Україна зараз, але знаю точно що Росія є гірша від нас. Знаю точно що корупція в Росії більша. Говорять про корупцію в Росії ті хто відсидів в тюрмі в Росії. Росія вбиває людей – зчинили атентат на Папу Римського, вбила Політковську, Литвиненка, Немцова. Це авторитарна система, яка окупувала Крим, змобілізувала російських шовіністів та імперіалістів.

Хотів би додати, що ще Володимир Винниченко помітив, що питання російського лібералізму закінчується на українському питанні.

Так, бо більша частина демократів в Росії захищають окупацію Криму. І саме ця окупація врятувала Путіна від критики російської корупції, внутрішніх проблем та системи загалом. Поки той шовінізм буде існувати, то Росія не буде демократичною.

Бжежинський казав: "Без України Російська імперія існувати не може." Навіть Білорусь має застереження з приводу інтеграції з Росією. Тут є всякі непередбачувані чинники. Америка внесла санкції проти компаній, які будуть фінансувати другий потік. Ми не знаємо як буде виглядати Європа і наскільки вони будуть піддаватись енергетичному тиску з боку Росії. До речі, новообраний президент США, Джоу Байден є противником північного потоку, жорстким критиком Путіна, та пропонентом деолігархізації України. Україна сьогодні сама дає собі ради. Ми знаємо Нафтогаз отримав компенсацію від Газпрому. Так що є ще дуже багато питань, які будуть рішати і безпеку і майбутнє України, і повернення діаспори на Україну.

Діаспора є великим захистом України закордоном. Хочу згадати момент із моєї кар'єри у парламенті Онтаріо. У 1946, після Другої Світової Війни парламент провінції Онтаріо був єдиним у

західному світі котрий вирішив нагородити Сталіна за те, що він був союзником під час війни, у висліді чого назвали один із районів Онтаріо "Районом Сталіна". Два парламентарі, що висунули цей законопроект були членами комуністичної партії. Коли я став депутатом провінційного парламенту, я довідався про цей район, і відразу подумав як це змінити. У нас був відомий паролімпієць-борець за права інвалідів – Рік Гансен. Цей молодий чоловік намагався переїхати через всю Канаду на інвалідному візку. І я вважав, що замість ім'я ката народів необхідно перейменувати цей район на район ім. Rick Hansen. Мій законодавчий проект, був прийнятий одностайно точно в той день коли пан Гансен прибув до Торонто. Це є маленький приклад, ефективної праці українців-депутатів у захисті наших спільних інтересів. Саме через вплив української діаспори Канада була першою країною Заходу, яка підтримала незалежність України. Ми також були одні з перших хто визнав Голодомор геноцидом. Так що діаспора, безсуперечно, відіграє свою важливу роль.

Ну і наостанок хотів би запитати більш особистісне питання - які були ваші враження від першої поїздки до України?

Я вам скажу, що мені дуже важко Вам передати ті враження. До приїзду в Україну ми мали зустріч в Білому Борі в Польщі з представниками демократичного блоку. Саме там ми перший раз зустрілись з Чорноволом, Горенем та Шевченком. Це була перша зустріч з українськими демократами. Була ще зустріч до того в Торонто, з делегацією з України, яка відвідувала Канаду. Знаємо, що Ігор Бардин зустрівся з Плющем у Галіфаксі у 1990 році і говорив про створення CUPP як програми. Знаємо, що Драч приїхав на літературний конкурс до Торонто. Браєн Марлуні, прем'єр-міністр Канади приїхав до Києва. Його виступ був набагато кращий ніж Буша виступ у Верховній Раді, так званий Chicken Kyiv Speech, коли він засудив становлення незалежності і назвав це «suicidal nationalism». Дорадником Малруні був пан Роман Ващук, який став пізніше амбасадором Канади в Україні. Це все були ті початки, коли ми вже готувались до становлення незалежності. В 1990 р. – напередодні переламних подій в Україні, до нас до Канади

приїхав відомий стоматолог зі Львова Павло Коваль. Він був братом мого тестя Василя Ковалю. Павло був близьким приятелем Степана Хмари. Коли Павло приїхав до Канади відвідати родину, ми йому купили машину – Toyota, яку ми морем відправили до Петербургу, і з якою він повернувся до Львова. Через кілька місяців, львівські активісти мали у Києві оголосити початок акції «живий ланцюг». Але через погану погоду, літаки не відлітали до Києва, і організатори застрягли у Львові. Щоб врятувати ситуацію, мій родич саме тією машиною з Канади повіз Івана Драча та Вячеслава Чорновола до Києва, щоб офіційно проголосити початок «живого ланцюга». Крім цього символічного моменту, з моєї ініціативи Світовий Конгрес Українців став співорганізатором першого Всесвітнього форуму українців у Києві.

Я також відвідував Бразилію, а саме Парану та Аргентину – територію Міссіонес, де є великі поселення українців. В Прудентополісі виступив на відкритті пам'ятника Шевченкові відомого скульптора Лео Мол (Леонід Молодожанин). І я провів зустрічі, інтерв'ю з пресою. Я навіть трохи вивчив португальську мову. І в інтерв'ю я наголошував, що на протязі року буде проголошено незалежність України. Так і сталось.

У вересні 1989 року в Україні засновано "Народний Рух", і в Канаді створили організацію його підтримки і на запрошення рухівців я хотів приїхати до України, коли вона ще була не незалежна держава. На запрошення Чорновола я замовив літак у липні. Я не мав проблеми одержати паспорт і право в'їзду. Я чекав виїжджати і раптово в Україні відбулося проголошення незалежності. Я відразу зустрівся з канадським прем'єром Малруні, перед моїм виїздом і просив, щоб він підтримав декларацію незалежності. Він сказав, що не зможе це зробити поки не будуть висліди референдуму. І він дотримався свого слова. Канада була перша країна Заходу, яка визнала Україну. З приїздом в

Україну я зустрівся з Кравчуком та передав йому 2 документи – Меморандум деколонізації СРСР та Рішення від міжнародної комісії про визнання Голодомору геноцидом. Під час цієї поїздки я побував на святкуванні 900-ліття Дрогобича, – тисячі людей були на стадіоні. Там я виголосив свою промову, зі сльозами на очах, наголосив, що мої батьки з Дрогобича, що я приїхав перший раз сюди зі своєю дружиною, яка народилась теж за кордоном. Ми це дуже переживали. Мені складно це передати словами. Я тоді ще чув багато російської мови в Києві, ми на це не звертали уваги. Я відвідав пам'ятник Шевченка в Каневі. Я питав ще за хрест, який був на місці пам'ятника. А там є музей, і мене повели в середину і там стояв той хрест. Я в Драча завжди питав чому ніхто не скидає пам'ятник Леніна на бульварі Шевченка, на що він мені відповів, що це пам'ятник видатного скульптора та історична пам'ятка. І я всім кажу – пам'ятник з Канева встановить замість Леніна, а той Хрест, який скинула атеїстична влада – поставити на могилу. Повести Шевченка Дніпром на місце Леніна було б дуже символічно – адже він його "поборов".

Вибачайте за особисті емоційні реакції, можливо вони мають трохи мрійливий характер.

Ні, ні, все чудово. Це правда мало символізм, а як ми знаємо символи мають значення.

На кінець, хочу вам побажати подальших успіхів у вашому житті. Я впевнений, що, незважаючи на труднощі та виклики, ваше молоде покоління продовжуватиме процеси скріплення української держави та ліберальної демократії з верховенством права. Я вірю у вашу енергію та оптимізм. Ми в діаспорі доложимо всі зусилля, щоб вам допомогти виборювати кращу долю нашого з вами спільного народу.

Дякую ще раз, до побачення! **CUPP**

інтерв'ю з

Аскольдом Лозинським

місце проживання: США

Добрий день! Дуже вдячний вам за те, що ви погодилися на інтерв'ю.

Будь ласка, я дуже радий.

Давайте тоді перейдемо до першого питання. Було декілька хвиль імміграцій, як би ви могли порівняти всі ці хвилі і їх вплив на Україну в різні країни?

В Америці і в Канаді діаспори почали організовуватися в пізньому 19 столітті і, в основному, ми вважаємо, що та перша хвиля була заробітчанська, але вона не була повністю заробітчанська, бо, скажімо, ті, які виїхали з Галичини наприкінці 19 – початку 20 століття, вони також мали і політичні причини, бо в Галичині поляки мали старшинство і переслідували українців, то тяжке було життя і політичне, і економічне, але все-таки ми вважаємо, що перша хвиля була економічна. Друга хвиля була виключно політична, бо це є люди, які виїхали після Першої світової війни, і коли Україна прогнала і було встановлено УРСР, а в Галичині Польщу. Третя хвиля була також виключно політична, це після Другої світової війни виїхали із Західної України і менше із Східної України і поселилися в таборах в Австрії і Німеччині, а пізніше виїхали до Америки, Канади, Аргентини і інших країн. І перша, і друга хвилі почали будувати політичні структури в діаспорі, бо перша хвиля будувала допомагіві і церковні громади. Допомагіві – я маю на увазі, такі братські установи, які забезпечували похорон, бо люди працювали на важких роботах і найважливіше було, щоб можна було охрестити своїх дітей, а потім, щоб священник поховав їх. Щоб заплатити за похорон вони створювали братські установи такі, як Український Народний Союз, Братський Союз чи Робітничий Союз і Народна Поміч. А четверта

хвиля, найновіша, вона є виключно іммігрантська, тобто, заробітчанська, але вона є унікальна, бо ті люди, які приїхали з України, переважно, після незалежності, це люди висококваліфіковані, люди з вищою освітою, бо дуже багато людей, які приїхали після Другої світової війни, це були молоді люди, які не мали нагоди здобути освіту, а тут вже є люди з високою освітою і вони дуже допомогли існуючій діаспорі, бо вони перебрали українські школи, вони викладають в українських школах, але де є мінус – це політичний мінус, вони не є політично заангажовані як була третя хвиля і це фактично призвело до змін не так сильно в Америці і в Канаді, як в Європі. Наприклад, в Італії ми обчислюємо 1 млн українців, тоді як перед четвертою хвилею українців було лише декілька сотень. Так само і в Німеччині, і в Франції, там не були великі громади, а тепер, на жаль, коштом України, це є великі діаспори. Знаєте, всі негативи мають і позитивні аспекти, потрібно пам'ятати, що всі діаспорчани, які виїхали з України - зараз допомагають Україні економічно, бо вони висилають свої заробітки своїм родичам в Україні і велика частина, напевно, 15% ВВП України складається з грошей, які приходять з діаспори і це є поважне число.

Сьогодні світ є дуже відмінний, завдяки появі інтернету. Сьогодні ми розмовляємо і можемо розмовляти по інтернету і ви можете зв'язатися із своїм другом по світу, чи я можу. Сьогодні можна бути українцем і дуже активним українцем незважаючи, де ми живемо.

А якщо зробити порівняння української діаспори із єврейською діаспорою, які ви могли б привести паралелі чи розбіжності адже, ми знаємо, що вона одна із найсильніших в світі?

По-перше, бувший Президент Америки Ніксон

Аскольд Лозинський, відповідальний за маніфестацію із захисту прав України з нагоди III-го Конгресу СКВУ. Нью-Йорк, 1978 рік © ЦДАЗУ

сказав, що друга найповажніша діаспора в Америці є українська, тобто очевидно, що першою є єврейська. Порівняння є складне, бо якщо ви візьмете до уваги, що більше є євреїв у діаспорі, ніж в самому Ізраїлі, то ви мусите зрозуміти, що діаспора є ключова для Ізраїлю. Крім того, Україна трохи знаходиться в політичній кон'юктурі подібній, бо Ізраїль оточений самими ворогами, а Україна є оточена, очевидно, найгірше – Москвою і навіть ті другі сусіди, які ставляться добре до України, роблять це не з надмірної любові, а роблять через те, що вони бояться Москви і Україна стала своєрідним буфером між Східною Європою і Москвою. Тому порівняння є і порівняння нема, тому що ми в діаспорі не є такі впливові як Ізраїль, але все ж таки беручи порівняльно наше число, бо нас є більше в діаспорі, ніж євреїв, бо ми рахуємо, що нас в діаспорі є 20 млн, але в порівнянні з населенням України ми становимо одну третину від усіх українців, а євреїв в діаспорі є більше, ніж в Ізраїлі. Тому вони більш впливові, більш заможніші, вони працюють дуже активно. Я мушу похвалити євреїв, вони майже всі з вищою освітою. Євреї мають вплив і можливо навіть використовують його надмірно, наприклад, в Нью-Йорку більшість свят є єврейських, це є більше, ніж будь-якої іншої національності, хоч євреї далеко не становлять чисельно поважної

сили в Америці, але вони є дуже впливові. Це йде їм на користь, але й викликає певну долю антисемітизму.

Яке на вашу думку найбільше досягнення діаспори в США?

Що ми маємо впливи. Ми в 1963 р. поставили пам'ятник Тарасові Шевченку у Вашингтоні, тоді поставили пам'ятник Голодомору кілька років тому також у Вашингтоні, але найбільше досягнення, на мою думку, української діаспори є її вплив. Наші впливи, розбудова нашого громадського життя, розбудова нашого економічного життя, а враховуючи, що українців в Америці є від 1 млн до 1,5 млн, то ми є дуже впливові.

Говорячи про Світовий Конгрес Українців, ви як один із його колишніх очільників, на вашу думку, які його основні досягнення і які результати?

Він був створений в 1967 році, його роль була скоординувати українців по світу. Світовий Конгрес Українців в 2003 році став членом ООН, до речі, мушу похвалитися, що це сталося за моєї каденції, але цього б не сталося, якби Україна не була незалежною, і Світовий Конгрес Українців мав би більше приділяти уваги східній діаспорі, ніхто не цікавиться українцями Придністров'я, Білоруссю, Молдовою, українцями в Польщі, бо то є бідніші громади. Ми повинні допомагати Україні з усіх місць, де ми знаходимось, але також ми маємо розбудовувати і допомагати східній діаспорі і тут, я думаю, є певне непорозуміння і я говорив це і Євгенові, і Павлові, думаю, є певні результати. Сьогодні Світовий Конгрес Українців судиться з РФ і, очевидно, це піде остаточно до суду, до Страсбургу, але на форумі ООН ми майже нічого не робимо. Я розумію, що є певні обмеження, бо ми є однією із 4000 неурядових організацій, а хто має силу в ООН? – очевидно, держави мають силу. Тут Україна трохи програє, бо Україна недооцінює роль свого дипломатичного корпусу і, наприклад, довгий час тут постійним представником України був Володимир Єльченко (Корчинський – теперішній посол в США). Він був «радянський

синок», який був дуже слабим послом України до Росії, він навіть, на мою думку, русофіл, москвофіл і навіть Пристайко є дуже слабенький Міністр закордонних справ. Україна має деяких добрих послів, але вони виняткові і діаспора повинна більше працювати в тому напрямі, бо МЗС є дуже-дуже слабке, і це повинен більше виконувати Світовий Конгрес Українців. Не є важливим фотографуватися з Президентом України, є важливим робити щось конкретне для України. Я не є вдоволений діяльністю Світового Конгресу Українців, звичайно, воно трохи стало краще, але я б хотів бачити більший вплив і допомоги українцям бідним, бо Україна не цікавиться бідними українцями, які в Придністров'ї чи в Росії, вона цікавиться українцями в Америці і Канаді, бо тут можна дістати якусь допомогу. Нам потрібна концепція як в Польщі, бо з Польщі йде допомога колоніям по цілому світі, це не відбувається зі сторони України і тому хтось має той вакуум заповнювати. Я наразі не критикую сьогоднішнього Президента Зеленського, але він не цікавиться українцями, які живуть в бідних країнах чи потребують допомоги, а це є важливим, і в цій площині я би хотів бачити більше зусиль Світового Конгресу Українців. Я є досить людина відкрита і критична, я це не говорю лише вам, я це говорив попередньому Президентові, що мені не подобалася його праця, менш-більш Грод старається трохи більше працювати в тому напрямі, але він натякає на поганий фінансовий стан, а фінансовий стан поганий, бо вони мають страшну адміністрацію. Адміністрація отримує велику платню, всі гроші йдуть на їх платню, а концепція безкоштовної праці взагалі померла, я говорю зараз за нове покоління, а тому потрібно перевиховувати зараз ціле покоління, щоб воно було таке, як їхні попередники і в цій площині я бачу недоліки. Є важливим мати сьогодні координаційне тіло, яке координує діяльність 20 млн українців по всьому світу і вони повинні досягати аж до Владивостоку, а я думаю, що воно все зосереджено лише на фінансово сильних громадах: Торонто, Нью-Йорк, Чикаго, Лондон і т.д., а треба більше скеровувати увагу на Кишенів, Бендери, Москву, Єкатиренбург, Омськ, Томськ і т.д.

Пане Лозинський, я ще від себе додаю, що пан Єльченко вже був призначений послом в США...

Так, щоб поставити його послом в Вашингтоні, я не знаю, як це працює в Зеленського, бо то точно не Пристайко вирішував, бо Пристайко нічого не вирішує. Я не хочу критикувати одну особу, він є москвофіл, але також він є незграбний дипломат. Я пригадую як послом в ООН був Геннадій Удовенко і всі послы, як він приходив, прибігали до нього, а Єльченко – це людина без personality, ніхто до нього не прислухається, бо він є ніякий дипломат, а тут в Америці потрібно сильну, потужну особу.

Пан Клімкін заявляє, що щороку з України виїздить близько 1 млн українців, на вашу думку, що можна зробити, щоб ці українці вирішили повернутися назад на батьківщину?

Найбільша проблема, крім війни в Україні, - це корупція. Пересічному українцеві тяжко вижити, є значна кількість олігархів, які крадуть, навіть на границях. Я думаю, в цьому має допомогти нове законодавство про викривачів корупції, що громадянин, який повідомить про корупцію, отримає 10% від цієї суми, я думаю, що це є корисна річ. Наприклад, попередній Президент України був страшенно корумпований і він вважався патріотом України, але ти не можеш бути патріотом як ти обкрадаєш цілу націю. Як ми стали незалежними нас було 52 млн, потім казали, що нас 42 млн, а зараз, я думаю, що нас ще менше і це є основна проблема. Це є добре для діаспори, але Україна має менше 40 млн населення і це є величезна проблема. Клімкін є інтелігентний чоловік, я знаю його досить добре, в Україні забагато є фізиків і замало дипломатів, він інтелігентний чоловік, але він не був надзвичайним Міністром закордонних справ. Навіть американський держсекретар Помпео є нічого, він вирішує нічого, він виконує ту роботу, навіть брудну, яку йому дає Президент Трамп.

Ви як юрист як ви оцінюєте сьогоднішній стан в судовій та правоохоронній системі, а також як ви оцінюєте запуск роботи Вищого антикорупційного суду?

Я можу сказати, що ті структури, які були створені ще за Порошенка, то вони взагалі не працювали за час його президентства. Сьогодні, на мою думку,

вони почали трохи працювати, але ми повинні враховувати, що Зеленський є Президентом лише 7 місяців, я б ще йому дав нагоду попрацювати. Очевидно, показником, чи працює антикорупційна діяльність є, якщо люди перестануть виїжджати з України. Я б хотів, щоб навіть карали на найвищому рівні, щоб навіть бувших Президентів. В Ізраїлі судять прем'єр-міністра Натаньяху і так повинно бути, бо навіть Президент чи прем'єр-міністр не може бути понад законом. Також є ще такий елемент над чим потрібно зупинитися – це верховенство закону. Часами, закони є невідповідні або дурні і тому тут має бути не верховенство закону, а верховенство справедливості, мусить бути справедливість, яка є над законом, бо якщо закон є невідповідний, то немає жодного сенсу його придержуватися. Є деякі позитивні кроки, які були зроблені: позбавлення імунітету депутатів, але як це спрацює, а втілення дуже залежить від судочинства, а судочинство є хабарне і, наразі, невідповідне. Їх треба карати, самих суддів треба також притягати до відповідальності, тому я не є готовий 7 місяців після інаугурації Зеленського сказати остаточне слово, але є бачу певні позитивні зрушення, але я б хотів, щоб вони швидше спрацьовували.

Я лише хочу додати, що депутатську недоторканість зняли не до кінця, більше того, на мій погляд, її ще більше посилили. Так, згадку про депутатську недоторканість прибрали із Конституції, але згадку про неї не прибрали з профільних законів – Кримінального-процесуального кодексу і Закону України «Про статус народного депутата», вони лише внесли зміни, які, наприклад, зобов'язують вручати повідомлення про підозру депутату виключно Генеральному Прокурору України. Крім цього, зазнав змін розгляд клопотань прокурорів слідчими суддями, якщо раніше будь-яке клопотання щодо народного депутата, наприклад, про обшук, можна було розглядати без присутності цього депутата, то тепер його присутність є обов'язковою, що повністю, на мій погляд, руйнує слідство проти цього депутата, бо він може: (а) втекти закордон; (б) купити медичну довідку, що він захворів і не може явитися в суд. Тому в таких випадках, слідство просто зупиниться через неможливість

проводити слідчі дії щодо депутатів. Я вважаю, що ви правильно сказали, що в нас багато хороших ініціатив, але питання, як воно буде працювати? – у випадку з народними депутатами, воно буде працювати ще гірше, ніж до цього.

Повертаючись до запитань, ми знаємо, що Росія має дуже сильний інформаційний вплив на Україну і часто може маніпулювати думками українців, але також досить сильний інформаційний вплив вона має і на Сполучені Штати, наприклад, під час останніх президентських виборів, на вашу думку, наскільки зараз цей вплив потужний у США?

Я думаю, що Росія у цьому напрямку дуже справно працює, але в нас воно все обернулося догори ногами. Ми маємо Президента, який є москвофілом і внаслідок того, що він є москвофілом, суспільство зробилося дуже ворожо наставлене до Росії. Популярність Президента Трампа є відносно стійка, але вона переходить дуже рідко 40% і люди, які колись ніколи не були на стороні України, внаслідок того, що Президент є русофіл, ну, скандальна поведінка його на конференції в Гельсінкі з Путіним і взагалі це розкривання розмови його з Зеленським і взагалі, я думаю, що це скріпило дуже багато симпатій до України, вона представлена тут як жертва. Але в Америці рівень політичної освіти є слабкий, дуже рідко, коли у виборах беруть участь більше, ніж 50% населення, але весь інтелектуальний світ став проти Президента Трампа і його москвофільської позиції і тому заступився за Україну. На мою думку, зараз це все не спрацює як би хотілося Росії, адже вони величезні гроші вкладають у пропаганду москалів, але воно не працює серед інтелектуального світу.

А щодо санкцій, як ви вважаєте, вони можуть буде ефективним механізмом впливу?

Вони не доходять до оточення Путіна, тому, на мою думку, вони не є відповідні, але є важливі. Я найбільше боюся, що якщо внаслідок перемовин закінчиться активна війна на Донбасі, то санкції проти Росії відмінять. Хоч санкції в нас накладали при анексії Криму, але Крим є цілком забутим у нас, навіть Еппл, велика фірма американська зробила Крим російським. Треба постійно наголошувати,

що санкції можна знімати лише тоді, коли Крим повернеться до України, а це, на жаль, на мою думку, ніколи не станеться, тому треба тиснути постійно на санкції.

Щодо НАТО, як ви вважаєте, якщо найближчим часом нас не візьмуть в НАТО, чи повинні ми створити якийсь модельний союз на подобі НАТО, наприклад, з Америкою та Канадою, і яке ваше взагалі відношення до НАТО?

Очевидно, що Україна заслуговує бути членом НАТО, в Україні дуже хороше військо, і є деякі країни, які є членами НАТО, але нічого НАТО не дають, тому, я вважаю, що Україна потрібна НАТО. Єдина велика проблема є Росія, яка не хоче, щоб Україна ставала членом НАТО і тому країни НАТО не готові прийняти зараз Україну. Україна повинна була бути прийнята ще в Бухаресті у 2008 році.

Запитання щодо освіти. На вашу думку, чи повинна діаспора підтримувати українців щодо їхнього прагнення навчатися в найкращих університетах світу, наприклад, в університетах США і чи повинна діаспора якимось чином допомагати українцям в цьому напрямі?

Я би з вашої думки забрав США, єдина галузь з якою Америка не дала собі ради – це освіта. Я маю двоє студентів, я плачу щорічно за мою доньку 50 тис. доларів за навчання, і за сина стільки ж, а ще, окрім цього, дочка живе у Вашингтоні, то окрім цього треба ще заплатити за проживання. Як ви платите 100 тис доларів щорічно, то ви не можете таке гарантувати для людини з України. Що я роблю сам особисто, наприклад, ми маємо фундацію Лозинських і ми уможливуємо дітям з села отримати стипендії, ми це робимо в Харкові, в Івано-Франківську, у Львові та в Києві. Друга річ, де ми допомагаємо є те, що ми офондовуємо студентам з України магістратуру та докторантуру Українського Вільного Університету в Німеччині. Це є можливе, бо ми тримаємо дуже низьку річну оплату, один семестр навчання коштує тільки 600 євро і ми це офондовуємо, діти, очевидно, багато знаходять собі праці також в Мюнхені. Там ми маємо 250 українських студентів, які виключно з України. Ми в Америці створили Фундацію Українського Вільного Університету, я очолюю цю фундацію, і ми щороку даємо понад 150 тис. дол. США для студій в

Мюнхенському університеті. Третя річ, я стараюся допомогти українським студіям, які є в Бендерах. Я вам назвав з приклади свої особисті, але є і інші фундації, які це уможливають. В Америці це дуже складно, бо тут навчання дуже дороге, але ми це робимо по Європі і ми це робимо в Україні.

Ми маємо в Українському Вільному Університеті кафедру україністики, але ця кафедра не може порівнятися із кафедрою україністики Києво-Могилянської Академії чи Київського Університету ім. Тараса Шевченка, проте економічна і юридична кафедри дають нагоду навчитися західного способу мислення і там прибувають професори із західних університетів. Ті курси, на мою думку, вони є дуже корисні.

А яке ваше відношення до Харківського правопису?

Я, очевидно, не є об'єктивний, бо я повністю за Харківський правопис і я на ньому був вихований. Я багато пишу, видав 6 книжок і всі вони написані на цьому правописі. Багато в Україні кажуть, що я дуже дивно пишу, але я не дивно пишу... було б добре, якби ми поєдналися і знайшли єдиний правопис. Більше того, мене називали єретиком, бо я вважаю, що Україна повинна перейти на новий календар, святкувати Різдво 25 грудня.

І останнє запитання. Якою ви бачите Україну через 5-10 років і яку в ній роль буде відігравати діаспора?

Я є оптиміст. Я бачу, що Україна буде процвітаючою, сильною, набагато менш корумпована, буде шанована в цілому світі, про Україну і так вже всі знають. Колись ми боролися за ідентичність, я пригадую як я був студентом і по 20 разів мав професору говорити, що я не з Росії. Україна поверне свої території. На жаль, я не можу сказати, чи Крим повернеться до України. А діаспора, я маю таку думку, що я буду жити в Україні дві пори року: весну і літо, а зимою буду жити у Флориді, бо я не зношу снігу, осінню буду жити в Нью-Йорку. Я би хотів, щоби всі українці так робили, але, очевидно, що не всі можуть це собі дозволити. Я думаю, що діаспора буде інтегральною частиною і не менш важливою, ніж населення України. Не дивлячись на те, що я не живу в Україні, я є не меншим українцем, ніж Зеленський. **CUPP**

інтерв'ю з

Наталею Романенко

місце проживання: Росія

Пані Наталю, розкажіть, будь ласка, де Ви народились та вирости, чим зараз займаєтесь та з якого міста походить Ваша родина?

Я народилася на Далекому Сході, в м.Хабаровську, в сім'ї викладачів Хабаровського Державного інституту культури. Мої батьки приїхали до відкриття цього інституту в 1970 році в Хабаровськ з Сибіру. Мій тато - руський, а мати, хоча народжена в Іркутській області, за походженням українка. Дід з бабцею приїхали з України наприкінці 1937 року, за невідомими обставинами. Вони опинилися в Іркутській області, де й народилася моя мати.

В дитинстві я часто чула, коли співали мамині брати й сестри, сім'я була велика, багатодітна, і деякі пісні, які вони співали, були українською. Я питала чиї це пісні, а вони казали, що дідові. Так я дізналася, що ми є українського походження, зі Слобідської України.

В 1994 році закінчила Інститут мистецтв та культури, за фахом диригент народного хору. Починала працювати з руським народним хором, а в 1996 році поїхала на стажування до Києва в Державний Академічний український хор ім. Г. Верьовки та в Університет культури та мистецтв України. І з тих пір полюбила всім серцем і мову, і культуру, і пісню своєї історичної Батьківщини.

Приїхала додому та почала збирати український хор, спочатку дали йому назву "Криниця", а пізніше "Батьківська Криниця". В 1999 році ми були запрошені до Києва на фестиваль діаспори "Кордони наші вкаже пісня". В той же рік створили Громадську організацію українців Хабаровського краю "Криниця" В 2001 році знову поїхали в Київ на фестиваль "Український спів у світі". Були в Москві, Сочі, та в 2006 знову в Києві. В Москві брали участь в українських фестивалях. Потім поїхали до Анталії (Туреччина).

Я вела також громадську роботу на Далекому Сході. Була на Сахаліні, Камчатці, Владивостоку та Приморському краї. Робили різноманітні культурні заходи, історичні також. Таке радісне було життя, активне.

Входила до складу правління громадської організації "Об'єднання українців Росії" Декілька разів приїздила до Посольства в Москві, була також в Сургуті, Омську, Іркутську. Була засновницею Далекосхідного фестивалю "Наша дума - наша пісня", де у складі журі були представники України - професор Андрійчук П.А. керівник ансамблю Дарничанка, голова секретаріату товариства "Україна-Світ". На дні української культури до нас приїздили актори Олексій Колесник та Олександр Ігнатуша, солістка ансамблю "Дніпро" Олена Кулик. Дуже їм вдячна, бо їхали до нас, українців за 9-10 тис. км!

Головною була моя безкоштовна громадська діяльність, а працювала я солісткою військового ансамблю. Я так глибоко займалася українською культурою, що мені завжди хотілося показати цілий спектр і у кіноцентрах, і в бібліотеках, і в музеях. Ми робили виставки до свят, до заходів.

Я, до речі, дуже люблю український національний одяг, колекціоную старовинні сорочки. Дехто дарував мені, інші купляла, а довгі роки реставрувала та реконструювала деталі костюму. У мене ціла колекція. Знайома з майстрами одягу в Україні. Ми завжди з ними спілкувалися. Тому через декілька років в мого хорового колективу склався нетрадиційний зовнішній вигляд - кожен в костюмі різних регіонів України. І в Хабаровську ми з радістю носили по місту одяг сучасний в національному стилі. В Україні тоді ще цього не було поширено. А ще ми зробили дефіле українського костюму, і розповідали в процесі про

його склад, особливості тощо. В 2006 році, відбувся перший показ.

З 1996 року я щорічно приїздила в Україну, привозила літературу, пісні, деталі костюму, нові ідеї. І завжди відчувала найбільшу глибину та величність української культури, у порівнянні з російською. Всі скрізь говорили, що я така "бандерівка", бо безмежно люблю Україну та все, що з нею пов'язано. І мені завжди було приємно це відчувати, поки не настав 2014 рік.

Пані Наталю, як Ви думаєте, на якому етапі формування/розвитку/сформованості знаходиться зараз українська Діаспора в Росії?

Нас задавили скрізь. І не вірте, коли деякі "діячі" розповідають, що в них все гаразд! Це говорять ті, хто зручний для сучасної російської влади. І знаю особисто тих псевдоукраїнців, котрі робили святкові заходи у часи, коли Україна ховала своїх вояків, під час захоплення Криму, початку війни на Донбасі, розстрілу під Іловайськом, захисту Донецького аеропорту. Я слідувала за подіями і було важко на душі за мою Україну. Мені незрозуміло, як можна було проводити святкові заходи, коли в Україні було горе й сльози. Здається, що спеціально це робилося, щоби показати, що українська культура в Росії розвивається і ніхто її не заважає, не забороняє, або що одвести погляд.. Останні роки все краще зруйнували, всіх адекватних професійних патріотичного настрою

діячів українства Росії звільнили з робіт, притискали. Зараз ми не живемо, це не є життям.

А як змінилось ставлення до української діаспори серед пересічних росіян? Чи є негативна реакція, коли вони дізнаються, що Ви етнічна українка?

На Далекому Сході дуже багато українців, тому спокійно ставляться. А я й не можу інакше жити, як не вважати себе українкою! Це для мене як велика життєва нагорода!

Якпочеснавідзнака!Азбереження мови, вивчення її, було завжди важливим для мене. Єдине, що не знала де, як це робити, коли живеш в російськомовному середовищі. Згадую, коли ще була молода, то просила, зверталася до Богородиці, щоби допомогла мені вивчити українську, розуміти і розмовляти. Яюсь так сталося, що я почала говорити! Хоча останніх 6 років замало мовної практики було. Перші роки на початку війни ми боялися навіть між собою говорити українською, багато пісень патріотичних з репертуару хору вимушено викреслили.

А Ви не хотіли б повернутись в Україну?

Хочу. Мрію давно. І вже планували з дітьми. Якби не війна..

Пані Наталю, як Ви гадаєте, чивпливає негативне зображення України в російських ЗМІ на настрої серед діаспорянців? Чи змінилось їх ставлення до України загалом?

Так, і дуже сильно! Деякі мої знайомі просто почали ненавидіти все українське. Особливо ті, хто не має доступу до незалежних інформаційних каналів. Зараз трохи спокійніше, але продовжується напад тепер щодо діяльності обраного президента Зеленського. Але більшість людей сьогодні заспокоїлася з приводу України, бо в нас свої виступи почалися на центральній площі і росте незадоволеність діями московського керівництва.

На Вашу думку, яке найвизначніше досягнення української Діаспори в Росії?

Мені складно відповісти на це питання. Те, що ми збереглися, незважаючи на міцне протистояння, русифікацію, тощо. Хіба це можливо назвати досягненням?

Пані Наталю, на Вашу думку, чи призводять відмінності діаспорянських українців до того, що поступово зв'язок між Діаспорою та українцями в Україні втрачається?

Все залежить від людей, від кожного з нас, але така тенденція існує, на жаль.

Як Ви гадаєте, що українському уряду та українцям потрібно робити, щоб не втрачати зв'язок з діаспорою?

Запрошуйте в Україну, на фестивалі, на заходи, до навчання дітей! Було б добре створити благодійний фонд або статтю бюджету для того, щоби верталися люди, для життя, здобуття громадянства тощо. В Україну мають повернутися, чи приїхати ті, хто допоможе її розвитку, ті, хто може й хоче бути їй корисним! Я впевнена, держава повинна сприяти цьому!

Треба працювати через Консульські відділи, Посольства, допомагати громадським об'єднанням, захищати їх на всіх рівнях. Якщо будь-яка країна позиціонує себе багатонаціональною, чому тоді українці мають підтримку тільки за остаточним принципом? Я маю на увазі, наприклад, РФ. Підтримку громадську від російського уряду мали та мають всі, а українцям чомусь завжди відмовляли. Ми все робили за свої кошти, фестивалі, вистави, дні культури, їздили скрізь за свої або за те, що заробили, або кожен вносив свій внесок. Було б краще, щоби Україна мала можливість надсилати своїх фахівців для участі у заходах діаспори. Запрошувати безкоштовно діаспору для участі в заходах в Україну! Дуже важливо бути разом! Це міцний стимул для розвитку, для виховання молоді, майбутнього!

На Вашу думку, якою є роль Діаспори в майбутньому України?

Я вважаю, що Україна не тільки адміністративно-географічна територія. Україна скрізь, де проживатимуть українці, де є маленькі осередочки українства по всій землі. Те почуття, яке зберігається на чужині у відношенні до всього українського, любові до далекої рідної землі, бажання доторкнутися до неї, бути її частиною, це дуже важливий фактор, який втрачається в самій Україні. Я бачу старих людей, котрі плачуть за тим, що їм вже ніколи не повернутися на Батьківщину, але хочеться доторкнутися до рідної землі, і бути похованим в ній! Я бачу молодь, яка народжена за 9 тис км від України, але згадує, що вона від дідів українського походження. Розшукує родичів в Україні, самотужки вивчає мову, читає Історію України М.Грушевського, і щось неймовірне відчуває в своїй душі коли одягає вишиванку. Що це за явище? Діаспора - це продовження України, частина її, не забувайте за нас!

І наостанок, Щоб Ви хотіли сказати молодому поколінню українців що живе за кордоном та в Україні? Яку пораду Ви хотіли б їм дати?

Бережіть Україну, її неймовірну красу, мову, історію, культуру! Хай вона розквітає через ваші успішні події! **CUPP**

інтерв'ю з

Василем Сидоренко

місце проживання: Канада

Василь Сидоренко – народився 1960 р. в Канаді у свідомій українській родині образотворчого мистця Петра Сидоренка та Катерини (із дому) Василів. Батьки, емігранти Третьої Хвилі, прибули до Канади після Другої Світової Війни. Втративши все за роки лихоліття, вони старалися відбудувати своє життя наново у новій країні – разом з тим, виховати дітей українцями. Якось це їм вдалося. Сидоренко виріс у вічній боротьбі за визнання історію української клясичної музики на музикологічному рівні. Англосаксонський світ такої теми в ділянці музикології із расистських та шовіністичних причин не визнавав і далі не визнає. Можна студіювати китайську музику, африканську, будь яку... тільки не музику народів Східньої Європи. Сидоренка теж цікавила композиція і він хотів стати «славною» композитором. Тут виникла проблема стилістичного вибору між Західним модернізмом та Радянським фольклоризмом. Композитор не був зацікавлений ані абстрактним експресіонізмом, ані соціалістичним реалізмом, і завжди шукав власної музичної мови для своїх композицій.

Після багатьох років музичних студій, Сидоренко перейшов на бібліотекарську працю. Зараз він працює співробітником Центру ім. Петра Яцика при бібліотеці Торонтонського Університету та очолює профспілку бібліотечних робітників. Крім того, Сидоренко займається редакторсько-видавничими справами. Вже понад 25 років разом із дружиною видає обіжник Катедри Св. Володимира в Торонті (УПЦК), та останнім часом виготовляє до друку свої композиції. Як доповідач-лектор, Сидоренко виступає із різними докладами на теми української музики та питань Української Православної Церкви. Його філософія – не бути воротарем, який контролює інформацію, а посередником, який розповсюджує знання.

Пане Василю, розкажіть, будь ласка, детальніше про свою діяльність. Ви є добре відомим в Канаді музикологом і композитором, цікаво почути про вашу сферу, з якими питаннями ви стикаєтесь?

Постає складне питання терміну “музикологія”, якого немає в українському словнику, натомість є “музикознавство”. Коли я пішов на музикологічні студії 42 роки тому, я сподівався,

що в процесі навчання я знайду спосіб студіювати українську музичну історію, але на кожному критичному моменті моєї кар’єри це якимось чином блокувалося. Я думав, що це шовінізм або агресивне налаштування проти українського. Деякі професори були старожили-англосакси, у їхньому уявленні музика була лише англійська. Тоді я справді зрозумів, що світова парадигма розуміння музики, уся шкільна академічна освіта є обмеженою. Це як залізна заслона, яка ділила

Європу на схід і захід. За цією логікою, виходить музикологія стосується тільки західної Європи.

Якось одна професорка оправдала цю ситуацію – нібито це ще застаріла парадигма, яка існувала в музикології ще до Першої світової війни. Однак тоді виникає питання, а як же Австро-Угорська імперія, яка охоплювала майже всю Східну Європу? Славна українська співачка Соломія Крушельницька, коли їхала зі Львова в Мілан, не перетинала жодного міжнародного кордону. Тепер же ми бачимо поділ залізної заслони, і західним науковцям не можна спілкуватися з цією тематикою. Натомість, пропонується студіювати українську тематику в парадигмі етномузикології. Однак тут ми теж маємо певну непослідовність. Етномузикологія – це є студія не класичної та не європейської музики. Тоді виходить, що Україна не належить до європейської традиції. Як ми можемо погоджуватися на таке? Професорка каже, що ми не маємо того знання, і не знаємо тієї культури, тому не можемо вивчати цю музику. Вона, однак, зауважила, що можливо ми будемо мінятися і музикологія з етномузикологією поєднуються, але це станеться щонайменше через 100 років. Для мене це трошки запізно (сміється).

Усе своє життя як музиколог я працював сам. Зараз зацікавлений питаннями української популярної музики 20-30-х років, бо вона має поєднання із класичною. Я розглядав танго, фокстрот і т.п. Над цією темою я працюватиму далі. Треба відвідати деякі бібліотеки в Києві, де є фонди нотних партитур, які є дуже рідкісні.

Як композитор, життєвий шлях був теж нелегкий. Хтось скаже, що композиція це є питання теорії, мистецтва, естетики, і т.п., але музика – це політична справа. З початком холодної війни, Радянській Союз запропонував як м'яку силу соціалістичний реалізм, а захід відповідав абстрактним експресіонізмом. Такої “політичної” естетики я не визнавав і не визнаю. Я намагаюся, щоб у моїх творах була мелодія та гармонія, щоб люди сказали, що ми такого не чули, але нам це подобається.

Я вважаю, що виступ американського композитора Джона Кейджа, де він сидить і тільки дивиться на клавіатуру, а ми не чуємо жодного звуку, це не

мистецтво. Я кажу, що це анти-музика, але інші кажуть, що це вже постмодернізм. Постмодернізм у свою чергу має свої проблеми, бо він дозволяє доходити до хаосу, що, на мою думку, неприйнятно в мистецтві. Існувати на грані між всіма цими політичними рухами – нелегко.

Чи дійсно мистецтво може бути чистим та поза політикою?

Фактично – ні. Кожна політична система творила свою музику. Навіть у Середньовіччі була різна музика, у тому числі придворна, яка представляла мистецько-інтелектуальне коло якогось можновладця. В Італії, до прикладу, це було дуже популярно. Кожна політична структура, яка формувалася навколо великого міста, мала принців чи князів, які самі були освічені в мистецтві і притягали до свого руху творців – композиторів, співаків тощо. Навіть Леонардо да Вінчі поїхав до французького короля, бо той мав більше грошей, ніж будь-хто в Італії.

Як композитор, яке у вас відношення до музичної культури України?

Мені було 6 років, коли я мав свій перший заключний

концерт в кінці навчального року. Я сідаю в залі та дивлюся на програму. Моя перша реакція – тут щось не так. Усі грають твори композиторів, а я граю обробку української народної пісні. Я був такий розчарований тим. Мама мені пояснювала, щоб я не журився, оскільки я загравав чудову українську пісню і всі мали нагоду її почути. Але це не подіяло, я мав зіграти правдиву музику, що означало, твір написаний композитором. І ця якась настанова в класичному мистецтві існує в мене досі. Я не хочу звучати, ніби я якийсь зрадник української культури, але у своїй професії я мінімум звертаю уваги на українську народну музику. Хоч у мене є український дух у творах – я писав на українські теми. Це у наслідок усіх вищезгаданих політичних впливів модернізму і постмодернізму. Часом почуваюся, що мене ця музика переслідує. Але композиторові класичної музики не може піддаватися простому фольклору. Щоб усім було зрозуміло, різниця між народною і класичною музикою є у модуляції. Народна музика обмежена мінорно-мажорною модуляцією, коли класична вільно рухається між різними тональностями. Багато моїх творів ще не зовсім допрацьовані, але я зараз стараюся між часів їх допрацювати.

Чи змінилося щось зараз у науковій сфері? Що можна з цим зробити?

Україна і діаспора мають спільно працювати. Колись я мав нагоду говорити з Тарасом Мельником – засновником фестивалю “Червона рута”, і він сказав: “Не діаспора має допомагати Україні, а Україна має допомагати діаспорі”. І це було ще до незалежності. Пізніше я мав нагоду відвідати світовий з’їзд українства в Україні в серпні 1992 року. Загальне враження від дискусії було не дуже позитивне. Ніхто не розумів один одного, діаспора не розуміла Україну, Україна не розуміла діаспору і так далі. Діаспора скандалила – хотіла показати, що вона розумніша. Тоді я взяв слово і сказав, що мене найбільше турбує, що буде в майбутньому. Досить говорити про минуле. Ми маємо ввести ринкову систему у музичному світі, особливо у класичній музиці. Тоді встав молодий заступник мінкультури і сказав, що в

Україні мають плани збудувати музей української музики. Я аж жахнувся, я не хочу, щоб наша музика була в музеї, вона має бути на сцені, на міжнародній сцені!

А який рівень вивчення музикології в Україні?

В Україні музикологію називають музикознавством – це інший академічний підхід, менше критичний і неаналітичний. Композиторів вивчається дуже замкнено, без порівнянь з іншими. Коли я порівнюю двох композиторів, я дохожу до висновку, що хтось є кращим. Але, борони Боже, в Україні сказати, що хтось є гірший.

Інший момент – це вся та стара радянська парадигма, яка досі залишилася в академічній сфері. “Мировая музика” – це не є “зарубежна” європейська музика. “Мировая” – це є російська, а тоді є музика народів радянських від Адигея до Якутії і десь там в кінці Україна. Більшість цих народів можна студіювати з точки зору етномузикології, але українці мають і класичну музику.

Існують теж недоречні лозунги. Наприклад, говорити, що Лисенко – батько української класичної музики, означає, що перед ним нічого не було. А як же тоді Гулак-Артемівський і його опера “Запорожець за Дунаєм”? Ми можемо йти до Миколи Дилецького. Він у своїй праці створив опис квінтового кругу, яким поставив усю європейську музику на ноги. Це було на 50 років раніше, ніж німецькі теоретики почали це досліджувати. Якраз цю тему, я хотів розглянути в 80-х роках на музичному факультеті, але мені відмовили бо це східноєвропейська тематика. Це ті питання, які мене турбують і змушують мене працювати окремо. Я б хотів, щоб українська музична культура більше цікавилася класичним репертуаром, не тільки насолоджувалася народними джерелами. Є багато творів класичної музики варті уваги. В Україні потрібно активно підтримувати класичну музику та плекати відповідну аудиторію.

Розкажіть, будь ласка, про вашу участь в діаспорі та ваш погляд на те, як вона працює?

Діаспора працює не найгірше, але вона також історично поділена на різні угруповання. Третя хвиля, до якої належать і мої батьки, дивилися на першу і другу хвилі, як на “старих баняків”. Не вбачаючи те, в яких обставинах, особливо перша хвиля, опинилися. Їх привезли в дике поле, лишили серед неба на землі – виживай. Це треба копати собі землянку і заритися, як звір, щоб пережити зиму. Однак пізніше вже на той час були люди, які пішли у світ, стали лікарями, адвокатами, частина були в бізнесі. Особливо на той час шаноблива посада була політик. Стати мером міста чи послом до Уряду було дуже престижно.

Третя хвиля також була поділена і релігійно, і політично. В Торонто була зроблена велика підривна робота з українською молоддю. При українській православній церкві Канади була організація СУМК – Союз Української Молоді Канади. Приїжджі третьої хвилі кажуть – це не відповідає нам, потрібно мати щось більш націоналістичне, революційне. І створили свою організацію ОДУМ (Організація Демократичної Української Молоді). По цей день це розколело молодь при православних церквах у Торонто і Південного Онтарію. І по цей день ОДУМ не існує, а СУМК пробує відродитися.

Четверта хвиля намагалась зробити свої паралельні організації, так само як і третя хвиля. А п'ята хвиля – вона ніби десь є, і її нема. Вона найменше має потреби бути в українській громаді. Це пов'язано з тим, що російська мова є миліша, вони передружені чи з росіянами чи євреями.

Багато хто каже, що діаспора поділена, як це проявляється?

Немає якоїсь одної вседіаспорної організації, хоч і є Конгрес Українців Канади. Багато людей є прихожанами різних церков. Греко-католики, православні та навіть римо-католики тримаються так би мовити центру діаспорного, але є багато протестантів з першої хвилі. Вони були на верненні до протестантства. Ми зараз з ними не маємо контакту, а це 2/3 українців в Канаді, хоча вони вважають себе українцями, але не є учасниками

українського життя. Як їх зацікавити та приєднати?

Співпраця з одного боку є. Багато людей дуже багато працює і покладають багато зусиль. Пан Ігор Бардин змагається скільки років, він стільки зусиль докладає, щоб дати людям з України ширший світогляд – це найважливіше, що можна зробити.

Якось в інших організаціях та народів, діаспорна надбудова більше вважається частиною автохтонної держави. Німеччина із Гете Інститутом – це є реклама Німеччини в світі. Особливо після Другої світової війни, коли думка про німців була дуже негативна, цей інститут старався змінити таке думання. Французи теж мають свої культурні доми і так далі. А в Україні це ще трохи хаотично. Там кажуть, Світовий Конгрес Українців організувала діаспора і вони щось від нас вимагають. А діаспора каже, в Україні все знають, їм тільки наші гроші потрібні. Якимось завжди відчувається якийсь поділ та навіть антагонізм. Але ж діаспора походить із тих самих людей, які живуть в Україні.

Церковна політика теж творить певні розколи.

Буду говорити із точки зору православного вірянина. Українська Православна Церква Канади заснована 1918 року. Від тоді інші церкву все старалися анексувати її собі. Нарешті в 1990 році Вселенська патріархія переконала, щоб УПЦК приєдналася до Царгороду – це тоді коли нам треба було думати про Київ. Двадцять років пізніше новообраний владика Юрій вияснивав, що на території Канади ми не маємо своєї власної території, тому ми не можемо бути автокефальною церквою. Мене це тоді дуже обурило. Я народився в Канаді – я живу тут, отримав освіту, працюю, плачу податки, голосую... І після цього я не на своїй території?

В той же час Путін почав поширювати тут свій “Руський мир”. Розумні люди почали бачити цю загрозу, але не всі. Видно, як цей “Руський мир” навіть проникає непомітно в нашу церкву. Знайшли якийсь новий шрифт – ой який гарний! Це російська в'язь – вона не має нічого спільного з українською культурою. Будують нову каплицю,

треба її якось позначити і поставити хрест вгорі. Обрали найпростіший вузький видовжений трьохраменний хрест. Я кажу, це ж хрест Івана Грозного – символ російської церкви. На що мені відповідають, нам він виглядав модерний, порадили, що буде підходити. Я вже не питаю, хто порадив. Оце так просочується “Руський мир” – через незнання української традиції. Чого не взяти якогось козацького хреста? Ми мусимо мати якісь структури, які нас єднують, якщо не релігійні, то світські, щоб такі справи розглядати.

Чи співпрацюєте ви з кимось з України?

Співпраця з Україною часто одностороння. Не раз з України звертаються, щоб дістати мої ноти. Недавно хтось шукав партитуру моєї оперети для дітей “Мавпячого короля”. Але тільки я передав той матеріал, контакт обірвався. Співпраця є більше за гроші, а не про якесь партнерство. Я б хотів написати драматичний твір. Для цього потрібен лібретист, але який співпрацює. Мені потрібна людина, яка слухатиме, що мені потрібно, а не людина, яка скаже, дайте тисячі доларів – я напишу. Я розумію, що люди в Україні хочуть щось заробити. Я готовий фінансово допомогти, але то має бути співпраця.

Наскільки Україна є доступна діаспорі?

Ну от наприклад, я хотів придбати новий молитовник, який нова церква видала. Коли я замовляю його онлайн, то зіштовхуюся з низкою перепон. Молитовник можна купити кредитною картою, але посилку треба оплатити банківим переказом. В анкеті маю внести “по батькові” – формальність, яка не існує в Канаді в офіційних документах. Без цього анкета не приймається. Часом український продавець вимагає українського паспорта для посилки. Інакше кажучи, за межами України продукт недоступний. Виходять нові фільми, але ми про них тут нічого не знаємо. Якщо з музичної сфери, то немає доступу до нотних партитур.

На жаль, сама Україна немає доступу до своєї культури. Росія застерегла право, що вона спадкоємець Радянського Союзу і привласнила весь культурний спадок ХХ століття. Україна має 100 років видавничої, нотної, звукозаписної справи, але не має контролю над цим ресурсом. У першу чергу Україна має добитися того, щоб репатріювати нашу культуру. Це одне з найважливіших завдань – надати доступ.

Що ще має зробити Україна для успішного розвитку?

У політичному сенсі, як і в Канаді, я не можу з усім погодитися. В Україні також відбувається як позитивних, так і негативних речей. Але все ж таки, це принаймні не схоже на диктатуру в Росії. Там стоїть вертикаль вже багато років, хоч ми надіємося, що він впаде. На відміну, ми оперуємо тим, що президенти міняються і ми ніколи не можемо уявити, хто це може бути. Кажуть, ой яка в Україні корупція. Я це знаю, але в нас теж є корупція і в інших країнах вона є. Нас спасє те, що вона не така погана, як в Росії. Певно, хотілося, щоб можна було спілкуватися більш медійно, культурно, щоб була відповідальність в тому спілкуванні та будувалися спільні проекти.

Що б Ви могли порадити молоді в Україні?

Відразу можу сказати – не живіть тільки Україною, пізнавайте світ, ширше думайте. Люди мають знати і бачити, що робиться у світі. Я не знаю як почати про це розповідати і щоб люди були зацікавлені пізнавати щось нове. Потрібно бути глобальним українцем, щоб людина могла гордо сказати я – українець – де б вона не була, без політичних чи релігійних нашарувань. Не пишіть блог із Канади російською. Нехай ваша впевненість і гордість буде щиро українською. Підтримуйте українську культуру. Ваша програма, якою займається пан Бардин, дуже корисна. Користайте із неї, щоб ви, як і попередні студенти, стали нашим майбутнім. [CUPP](#)

інтерв'ю з

Борисом Сірським

місце проживання: Канада

Пане Борисе, оскільки Ви – багато гранна особистість та громадянин із активною життєвою позицією, хотілося би побільше дізнатися про Ваш життєвий досвід. Тож, розпочнемо з дитинства. Скажіть, будь ласка, Ви є етнічним українцем, що проживає на території Канади, правильно? Ви народилися в Канаді чи переїхали туди з родиною в молодшому віці?

Я народився на півночі Канади. Мій тато був дивізійником, якого Сталін прогнав з України, тож він опинився в концентраційному таборі. Пізніше він виїхав до Канади, де і зустрів мою маму. В ті часи українське національне об'єднання, де були, зокрема, молоді дівчата, висилали газети полоненим. Так вийшло, що газета моєї мами потрапила до рук мого тата. Отож, після приїзду до Канади вони познайомились та одружились. Мама народилась в Канаді, проте, мала українське походження: мій прадід приїхав із Галичини понад сто років тому.

Пане Борисе, нас дуже цікавить Ваш зв'язок з Україною. Наскільки нам відомо, ви кілька років працювали асистентом та помічником у сенатора Павла Юзика, вихідця з України. Говорять, що він є автором ідеї мультикультуралізму. Розкажіть нам, будь ласка, про цей досвід: мабуть, не випадково Ви вирішили працювати в Парляменті саме із сенатором українського походження? Яка була політика Парляменту щодо України в той період?

У 1978 році я закінчив університет та, дізнавшись про, те що відкрилася позиція помічника сенатора, подався на неї. Мене взяли на цю посаду, де я і пропрацював сім років – у 1985 році я перейшов працювати до Служби безпеки Канади. Пізніше я також довідався, що моя мама свого часу була студенткою вищих освітніх курсів, які сенатор Юзик читав в Українському національному об'єднанні – це вийшло абсолютно випадково. Сенатор Юзик був консервативним сенатором, 7 лютого 1963 року за уряду Діфенбекера його обрали до сенату. Це було чудово, оскільки на той момент не було жодного представника українського народу в сенаті. Сенатор Юзик був великим борцем за права людини, бо більшість його кар'єри він працював у комітетах НАТО саме над цими питаннями. Він, м'яко кажучи, не дуже любив радянську систему, тому хотів донести до всього світу, що діється в Україні. На превеликий жаль, сенатор Юзик за життя так і не побачив Україну. Але він воював за неї, так він любив ту Україну, стояв за неї і відстоював її як міг. Усе життя сенатор Юзик намагався показати жакхливий вплив Радянського союзу на Україну.

Що ж стосується концепції мультикультуралізму, то це, певно, пов'язано з тим, що сенатор, намагаючись працевлаштуватися, понад 45 разів у своєму житті отримував відмови через своє етнічне походження. Хоча Канада на той момент була двомовна, все одно, існував відкритий расизм – не побоюся цього слова. Тож сенатор Юзик почав активно промотувати ідею, що в Канаді є група людей, які не є ані французами,

ні англо-саксонцями за походженням, однак, мають величезний вплив на розбудову Канади. Це іммігранти: українці, поляки, німці та інші. До речі, сенатор Юзик дуже пишався своїм походженням – його тато був шахтарем, і він ніколи цього не стидався. Саме з таких міркувань сенатор почав працювати над концепцією мультикультуралізму. З приходом ліберального уряду П'єра Трюдо мультикультуралізм було проголошено як офіційну урядову позицію – внесок сенатора Юзика складно переоцінити. З того моменту всіх сприймають рівними, незалежно від національності, раси, віку, походження тощо. Прем'єр Діфенбейкер казав: “Канада є великим полем, де ростуть квіти з усього світу, і де всі люди є рівними”. Саме це є однією з ключових засад державності Канади.

Дякуємо Вам, ця історія неймовірно надихає! Дуже хотілося б також дізнатись і про інший аспект Вашого професійного шляху – про Вашу роботу в Посольстві Канади в Австрії. Якою була діяльність посольства, та як Ви оцінюєте роботу Посольства України в Канаді?

У 1985 році я перейшов до щойно створеної Служби безпеки Канади. Найтяжчим моментом у моєму житті було сказати сенаторові Юзикові, що я полишаю роботу з них. Я його любив як другого батька. Ніхто як він не захищав Україну, не відстоював її права. Він просив мене не йти з посади. Я пообіцяв продовжувати нашу з ним справу у професійному житті, де я б не був, примножувати всі його починання – права людини, мультикультуралізм тощо.

У 1995 році мене відправили як дипломата до Відня налагоджувати зв'язки з країнами Східної Європи. Я мав опікуватися із країнами: від Росії до Словенії. Ми працювали щодо безпекових питань, прагнули домогтися того, щоб налагодити відносини з Канадою, припинити протистояння. За чотири роки роботи вдалося досягти суттєвого поліпшення в цій сфері, тож я спокійно повернувся додому. Працювати в посольстві було цікаво: контакти з різними національностями – це додавало різноманіття.

Чи могли би ми повернутися до Вашого досвіду роботи в канадській розвідувальній службі? Здається, Ви працювали там майже 33 роки – це такий суттєвий проміжок часу! Ми знаємо, що Ви є експертом у питаннях інформаційної війни. Розкажіть, будь ласка, про те, як працюють російські інформаційні служби, і яким чином це впливає на життя української діаспори.

Перш за все, не можу не сказати, що Росія завжди працювала проти інших держав. Путін хоче знищити не лише Україну: він створює проблеми по всьому світу – від Сирії і далі.

Щодо служби – все почалося 5 грудня 1945 року, коли український шифрувальник Ігор Гузенко втік із Радянського Союзу на Захід, привізши з собою 145 документів, за допомогою яких вдалося з'ясувати, що радянська система мала розгалужену мережу шпигування не лише проти Канади, США, а й проти Великої Британії та інших

країн. Тобто інформаційна присутність Росії була завжди, а вже починаючи з 80-х років вони почали використовувати комп'ютерні технології та стали повноцінними учасниками так званої “гібридної війни”. Особливо відчутного удару зазнавали свого часу українські дивізійники – їх російські спецслужби видавали буквально за злочинців, просто вигадуючи історії, намагаючись знеславити Україну. Потім дезінформація поширилася і на все, що стосувалося Української повстанської армії, ніби-то там служили бандерівці, які ні за що вбивали росіян. Ми тут буквально відвойовували славне ім'я українського суспільства, боролися з цими звинуваченнями. Багато впливових людей до цього долучалися: і сенатор Юзик, про якого ми говорили, і інші. Свого часу ми тут мали ю міністрів українського походження. Україна дуже заважає Росії, вона їй буквально як кістка в горлі. Саме тому

Росія так вхопилася за цю війну – Путін хоче винищити український народ і не приховує цього. Дуже прикро, що великі держави часом його підтримують чи не суперечать йому: от, наприклад, Трамп хоче запросити до Великої сімки – Канда виступає проти цього. Допоки Росія не виведе свої війська з Криму і не почне вести себе як цивілізований член міжнародної спільноти, ніхто не буде з нею нормально говорити. Треба тиснути далі на Росію – зокрема, економічними санкціями. Лишень погляньте, що Росія зробила з Сирією: ю мільйонів біженців мусили тікати звідти, щоб врятувати життя, а Путін натомість дає режиму хімічну зброю. Путін продовжує стверджувати, що в Криму немає їхніх сил, що то “зелені чоловічки” (дивно, що це за такі зелені пани, які раптом опинилися в Україні?), що не причетний до МН17, збитий, як з'ясувалося, ракетами, випущеними з території Росії, і таке інше. Ось така гірка правда.

Пане Борисе, а от щодо Путіна: чи не вважаєте Ви, що Путін є обличчям системи, але з його відходом система залишиться – зміниться лише її представник?

Насправді, я думаю, Путін уже серйозно замислюється про те, хто буде його наступником.

Він придушує демократичні течії в країні: Немцов, Політковська та інші. Путін дуже боїться опозиції, але є надія, що все зміниться на краще. Головне, щоб наступником Путіна не став черговий шовініст.

Як гадаєте, чи вплине на перебіг російсько-української війни зміна лідера в Росії?

Звісно, якщо прийде тямуща людина – це може мати позитивний вплив на перебіг війни. Взагалі, говорячи про це все, нам варто не забувати, що серед росіян є прекрасні люди, які з такою ж огидою ставляться до режиму Путіна. Ми в розвідувальній службі ніколи не працювали проти росіян як таких – ми працювали проти системи, яка нищила невинних людей: чи то Голодомором, чи засланням до Сибіру. От проти такої системи треба боротися.

Пане Борисе, на Вашу думку, в сучасних умовах де найбільше відчувається російська інформаційна війна, пропаганда? Як звичайна людина в Канаді може відчутти, що спотворюються факти?

Все залежить від того, про кого йдеться: якщо люди освічені – вони розуміють, де фейки, вигадки, їх так просто не обдуриш, і вони в курсі справ. З іншого боку, є купа таких собі “useful idiots”, які російську брехню сприймають і, ба більше – розповсюджують її! Коли я був головою Українського конгресу Канади в Оттаві – завжди наполягав на тому, що маємо реагувати на пропаганду, і ми реагували, ця організація завжди відстоює правду й інтереси України. До речі, Ви запитували мене про посольство України, так от там працюють дуже натхненні і віддані люди – серед них багато й жінок. Це мене наштовхує на думку, що Україні треба обрати жінку президентом, бо жінки справедливі (сміється).

Розкажіть іще, будь ласка, про українську діаспору в Канаді: яка вона, як її можна описати, як вона трансформувалася?

Українці в Канаді живуть уже 150 років. Взагалі, було три основних хвилі еміграції: до Першої

світової війни, між двома світовими війнами, та третя – під час Другої світової війни, коли змушені були тікати дивізійники, члени ОУН тощо. Після Другої світової війни ніхто не емігрував, бо не було такої змоги – не було української державності, а от після розпаду Радянського Союзу почалася четверта хвиля еміграції, сучасна. Ця остання хвиля була, так би мовити, “загальноекономічна”: люди не тікали з якихось політичних міркувань, як це було з попередніми хвилями, не рятували своє життя. Мабуть, через це і склалося так, що перші три хвилі емігрантів фактично розбудували українську діаспору в Канаді, та й саму Канаду розбудовували. Вони працювали на землі, привезли з собою пшеницю в торбинках – та пшениця годувала весь світ. Із другою хвилею приїхали дуже освічені люди (наприклад, члени УНА), вони почали в Канаді політичну діяльність. Третя хвиля займалася розбудовою церков, читалень, координацією українського руху в Канаді, розвитком преси. Всі ці люди дуже тяжко працювали. А от четверта хвиля, на жаль, ніяких зусиль до розбудови не доклала.

Пане Борисе, як Ви оцінюєте якість співпраці діаспори з українським урядом? Чи достатньо уряд використовує такий потужний політичний інструмент, як діаспора, чи, все ж, можна було б працювати краще в цьому напрямку?

Конгрес українців Канади має дуже тісну співпрацю з українським урядом та посольством. Але чи достатньо використовує Україна діаспору? Моя відповідь: ні, великими літерами “НІ”. Серед нас є дуже багато фахівців абсолютно різних спеціальностей, Україна могла б запрошувати їх як експертів, наприклад, прочитати лекції студентам, поділитися досвідом – ці люди, дійсно, готові були б приїхати і допомагати.

Уряд не використовує знання діаспори, а діаспора зробила дуже багато для України: ми зберегли історію України, коли останньої не було. Тому зараз

виглядає так, ніби Україна повернулася до нас не найкращим своїм боком.

Повірте, жоден із нас тут не робить щось для України за гроші, ми робимо це з любові до свого народу.

Ви зазначили про викладацьку діяльність. Нам відомо, що Ви теж викладали свого часу. Ви могли б розповісти про цей досвід?

Так, то була середня школа для українських учнів, тобто курси українознавства: література, релігія, історія. еміграції: до Першої світової війни, між Я викладав історію України і літературу, бо страшенно їх люблю. У нас була група вчителів, ми дуже хотіли навчити дітей більше про Україну, бо історія переписувалася залежно від періоду, а діти мають знати правду. Ми це все робили з власної ініціативи. Чи будемо робити щось подібне іще? Незнаю. Працювати у форматі онлайн – це не моє, я волю бути живою людиною перед слухачами.

Пане Борисе, розкажіть іще, будь ласка, трішки про українські школи в Канаді: чи багато їх, і чи є тенденція серед діаспорян віддавати дітей саме до українських шкіл? В Торонто, наприклад, дуже багато шкіл, а буває так, що директори в школах – молоді мами, які були вчительками в Україні. В Оттаві одна українська школа, а от таких україномовних курсів, як ми викладали – немає, бо немає дітей того віку.

Ви знаєте, тенденція віддавати дітей до українських шкіл була досить помітна раніше, але вона трохи стихла з приїздом тієї четвертої хвилі іммігрантів. Вони відмежувалися від думки, що діаспора має організовуватися, координуватися. Та зараз вже ніби знову ця тенденція відроджується, приємно бачити, що ця остання хвиля українців тут розуміють, що ми не є ворогами, що з нами можна кооперуватися, бо треба допомагати своїй державі. Бо мусимо їй допомагати. [CUPP](#)

И НА ПОЧАТКУ СЛОВА

✓ *індик та индик* ✓ *ирій та вирій*

БІЛЬШЕ **Г** У СЛОВАХ

БІЛЬШЕ **Е**ТЕРІВ

✓ *анафема та анатема* ✓ *міф та міт*
✓ *ефір та етер* ✓ *Афіни та Атени*

ПОВЕРНЕННЯ **Й**ОТУВАННЯ

[j] із голосними буде передаватись
буквами *є, ї, ю, я*: ✓ *проєкт* ✗ *проект*

МЕНШЕ **Д**ЕФІСІВ

✓ *попмузика* ✓ *вебсторінка* ✓ *пресконференція*
✗ *поп-музика* ✗ *веб-сторінка* ✗ *прес-конференція*

ПІВ – ОКРЕМО

✓ *пів Києва* ✓ *пів яблука* ✓ *пів години*
✗ *пів-Києва* ✗ *пів' яблука* ✗ *півгодини*

Але: півострів, півзахист або півоберт

ДИФТОНГИ **АУ** – **АВ**

✓ *аудиторія та авдиторія*
✓ *пауза та павза*

ОНОВЛЕНІ **В**ЕЛИКІ БУКВИ

Релігійні поняття – пишемо з великої:

✓ *Бог* ✓ *Трійця*
✗ *бог* ✗ *трійця*

Посади українських держслужбовців – з маленької:

✓ *президент* ✗ *Президент*

ФЕМІНІТИВИ:

Використовуємо: *директорка, учениця, філологиня, поетеса*

інтерв'ю з

Євгеном Цибуленко

місце проживання: Естонія

Доброго дня, пане Євгене. Розкажіть вашу історію переїзду. Як ви опинилися в Естонії?

Майже випадково. Приїхав до країни як турист. А коли я приїжджаю до нової країни, і у мене є вільна хвилинка, я завжди заходжу до університетів, зустрічаюсь з колегами. Так я зробив і цього разу. Зайшов до Міжнародного університету Конкордія і зустрівся там з деканом юридичного факультету. Він запросив мене викладати на літній семестр. В моєму університеті літнього семестру не було. Тому я вирішив - чому б ні. Приїхав спочатку на один місяць влітку 2003 року. Після цього мене запросили викладати ще один рік - я погодився. І так я і залишився в Естонії. Міжнародний університет Конкордія згодом увійшов до складу Талліннського технічного університету.

Потім одружився, отримав естонське громадянство за особливі заслуги.

Чим ви займалися в Україні, до переїзду в Естонію?

Я теж викладав. В Київському міжнародному університеті. Я і зараз там є професором.

До того я також працював в Київській делегації Міжнародного комітету Червоного Хреста (МКЧХ), яка відповідала за Україну, Білорусь і Молдову. До переходу під сферу відповідальності Будапештської делегації країн Балтії, Київська делегація відповідала також і за них. Ще раніше, будучи студентом, я працював в національному комітеті Українського Червоного Хреста.

Також в Україні у мене була невелика юридична практика.

Паралельно з роботою в МКЧХ я написав і

захистив дисертацію в інституті міжнародних відносин Київського національного університету ім. Т. Шевченка. Виконував пост-докторські дослідження в Міжнародному інституті прав людини університету De Paul в Чикаго.

В Естонії я продовжив академічну кар'єру.

Розкажіть детальніше, за що вам дали естонське громадянство?

Естонське законодавство дозволяє надавати громадянство за особливі заслуги за рішенням уряду, але не більше ніж десяти претендентам на рік. На практиці навіть ця квота повністю не вибирається. Якщо мені не зраджує пам'ять, після 2009 року за одинадцять років таке громадянство надали лише двом або трьом особам.

За процедурою пропозицію повинен вносити міністр, в моєму випадку це був міністр освіти і науки Тиніс Лукас, але до міністра звернулися мої колеги з університету (підписав лист Ректор), за що я їм дуже вдячний. Про це звернення я, звичайно, знав, але воно нічого не гарантувало. Багато претендентів в 2009 році громадянства не отримали і тому позитивне рішення уряду стало для мене приємним подарунком до Різдва і Нового року. Колеги вважали, що я вношу істотний внесок в розвиток міжнародного права в Естонії, а також відзначили мою участь в створенні університетського центру з прав людини, який згодом був перетворений в Естонський центр з прав людини. До слова, і зараз кістяк цього центру складають мої колишні студенти.

Естонський уряд вирішив що це, мабуть, є достатньою причиною надати мені громадянство. Але позиція університету, безумовно, була

вирішальною.

Крім того, уряд напевно врахував мою публічну громадянську позицію, коли під час масових заворушень 2007 року, що інспірувала Москва, я активно підтримав естонську державу. До речі, «оцінив» мене і Російський МЗС - у 2018 році я увійшов до списку з 20 політичних і громадських діячів Естонії, що мають "русофобські настрої", яким РФ заборонила в'їзд на свою територію.

Для отримання естонського громадянства вам потрібно було відмовитися від українського, вірно?

Так, в Естонії подвійне громадянство заборонено (як і в Україні – прим.).

Розкажіть про вашу діяльність у колі діаспори.

Майже відразу як я приїхав до Естонії, я шукав контакти з представниками української діаспори. Так вийшов на пані Віру Коник, пана Анатолія Лютюка. Майже з самого початку я був членом Українського земляцтва. І в 2017-му році я був обраний головою земляцтва. Але у 2019-му, після того як президентські вибори в Україні виграв пан Зеленський, я склав з себе повноваження. Тому що я вважаю що це є контрреволюцією безчестя в Україні. Хоча вона трапилася, демократичним, на жаль, шляхом (втім, як відомо, і Гітлер прийшов до влади демократичним шляхом). Але, тим не менш, в такій ситуації я не бачив можливим продовжувати бути головою земляцтва. Тому що, на жаль, в Естонії також багато людей голосували за Зеленського, і навіть, більш того, за Бойка.

Хоча, треба розуміти що за Бойка тут голосують люди, які були завезені ще під час Радянського Союзу. Це не стільки українці, скільки саме радянські люди, які повністю асимільовані, і які вже не мають жодної української ідентичності, менталітету, лише українські паспорти. Крім того, треба розуміти, що найбільш активна частина українського суспільства тут натуралізувалася, отримала естонське громадянство, і не може голосувати на українських виборах. Але такі результати дивували спочатку, чому в Естонії так багато голосувало за Януковича свого часу, чи потім за Бойка. Серед нової хвилі багато хто

голосував саме за Зеленського.

Безумовно, не всі місцеві українці такі, але у будь-якому випадку, я не відчував морального права керувати людьми, які голосували за Зеленського чи Бойка.

Але і зараз я залишаюся членом земляцтва. Також беру участь у різних заходах, продовжую давати інтерв'ю естонському телебаченню, іншим медіа, в тому числі з питань російської агресії і проблем, з якими стикаються українці в Естонії. Зокрема, ми тут неодноразово піднімали питання дискримінації українців російськомовними ЗМІ. Тому що якщо щось відбулося за участі українця (порушення ПДР чи нелегальна робота), то це завжди підкреслюється, що саме українець був затриманий.

Але з 2019 року я вже активно не беру участь у роботі керівництва діаспори.

Треба мабуть пояснити в чому різниця між Українським земляцтвом Естонії і Конгресом українців Естонії. Земляцтво - це базова організація українців в Естонії, яка саме об'єднує фізичних осіб. Вона одна із найстаріших, їй уже більше 30 років. В той час як Конгрес - це парасолькова організація, яка об'єднує усі українські організації (напр. Організація українських жінок Естонії, Пласт, футбольний клуб «Дніпро», Український культурний центр та інші), в тому числі Земляцтво. Головою Конгресу українців Естонії вже багато років є пані Віра Коник. І вона також була моїм заступником на посаді голови Земляцтва, а зараз виконує обов'язки голови.

Розкажіть про вашу книгу «Застосування сили проти України та міжнародне право» (англ. "The Use of Force Against Ukraine and International Law: Jus Ad Bellum, Jus In Bello, Jus Post Bellum"). Як ця книга була написана та яким чином вона може бути використана?

Якщо мене питають яка головна праця мого життя, то я назву саме цю книгу. Хоча я і зараз продовжую активно писати, в тому числі і з питань російської агресії в Україні, я вважаю, що, в будь-якому випадку, ця книжка буде однією з головних моїх праць.

Чому? Тому що це перше і поки єдине серйозне комплексне наукове дослідження російської агресії в Україні з точки зору міжнародного права. До того ж, англійською мовою, і у дуже відомому науковому виданні.

Таких взагалі більше практично не існує. Єдиною науковою монографією англійською була книга Т. Гранта 2015 року, але її починали писати ще в 2014 році, коли на Заході ще не було повних даних і вона стосувалася вузького питання. Ми, в свою чергу, з колегою з Казахстану Сергієм Саяпіним, як редактори, змогли зібрати блискучу команду авторів: 20 глав книги написали 26 юристів-міжнародників зі всіх континентів, за винятком, хіба що, Австралії та Антарктиди. Це було дуже важливе питання, тому що, якби книга була написана тільки українцями, завжди можна було сказати, що вона необ'єктивна – звичайно, що українці захищають українську точку зору. Але у нас є представники з усього світу - це відомі фахівці у галузі міжнародного права. Ми розглянули різноманітні питання: це як право міжнародної безпеки, так і безпосередньо право війни, а також міжнародне кримінальне право. Крім того, книга містить в додатку посилання на офіційні резолюції різних міжнародних організацій - ООН, ПАРЄ, ОБСЄ, МКС тощо, з даного питання. В тому числі такі, що прямо визначають РФ, як агресора і окупанта.

Вийшла ця книжка у Springer. Це вища ліга наукових видавництв. Тільки той факт що вона вийшла там, допомагає цій книжці бути представленою у найбільш відомих міжнародних університетах, бібліотеках. Зокрема, у бібліотеці Конгресу Сполучених Штатів, найбільшій бібліотеці світу.

Зараз ми вже бачили її у каталогах бібліотек Міжнародного суду ООН та бібліотеці Міжнародного кримінального суду у Гаазі, бібліотеці НАТО, бібліотеці Міжнародного комітету Червоного Хреста, інших відомих міжнародних організацій, зокрема організацій у сфері міжнародного права. Через Springer вона розповсюджується через різноманітні підписки. Наприклад тільки по підписці MySoru книга доступна зареєстрованим користувачам

бібліотек, які придбали колекцію eBook 2018 (в даний час більше 3000 бібліотек в 27 країнах). Тобто зараз вона є практично у всіх найбільших університетах світу. З точки зору саме міжнародного публічного права, на науковому рівні, це основне і фактично єдине джерело інформації англійською.

Уже на етапі підготовки книга викликала величезний інтерес. Зокрема, українські міністерства планують використовувати її в міжнародних судах.

Я завжди всім раджу сайт informnapalm.org. Він створений українськими волонтерами та волонтерами інших країн, де вони збирають інформацію щодо російської агресії. Там є інформація про усі підрозділи і частини російських окупаційних військ, що були в Україні. Там є база даних всіх видів російських озброєнь, в тому числі новітніх, які ніколи не були на озброєнні українських збройних сил. Це дуже важливо. Тому що, як відомо, це офіційна казка російських колаборантів - що вони використовують українську трофейну зброю. У них є база даних осіб, які брали участь, у тому числі з лав регулярної російської армії. Також вони разом зі своїми партнерами публікували інші цікаві матеріали. Наприклад відома книжка «Донбас у вогні», яка теж вийшла багатьма мовами, англійською, французькою, та іншими (на додаток до російської та української). Звичайно, це дуже-дуже добрий матеріал, і я на нього посилався у своїй книжці. Але це, все ж таки, публіцистичний матеріал. Були і інші англомовні матеріали, але теж більше публіцистичного плану. З іншого боку, українською мовою виходило дуже багато цікавих наукових робіт, але вони не мали розголосу за кордоном.

Саме сукупність критеріїв - наукова, з міжнародно-правових питань, англомовна, міжнародний склад авторів, видана у відомому видавництві - роблять нашу книгу унікальною. Була у нас презентація книги в Україні, в Естонії. Книгою цікавляться як українські так і іноземні науковці. В принципі, я дійсно вважаю що це дуже потужна інформаційна робота. [CUPP](https://www.cupp.org)

ПРОКУРАТУРА
УКРАЇНИ

БЕЗКОРУПЦІЙНА УКРАЇНА

державні органи • суспільна свідомість • радянське минуле

Щороку, неурядова організація Transparency International оцінює ставлення міжнародних інвесторів, експертів та громадськості до рівня корупції в країнах світу. На підставі цього вона складає рейтинг "сприйняття корупції". **Згідно із цим рейтингом, Україна займає 126 місце зі 198 досліджених країн.** Україна посідає вище місце, ніж Росія (у неї 137 місце), але це все одно найгірша позиція серед європейських країн.

Як би не хотілося стверджувати про позитивні зрушення в Україні, їй ще далеко до таких лідерів антикорупційних практик як, наприклад, Канада (у рейтингу ТІ вона на 12 місці). У Канаді використовуються різні механізми запобігання та протидії корупції: Генеральний аудитор, що проводить незалежні фінансові перевірки операцій федерального уряду; Офіс з питань конфлікту інтересів та Уповноважений з питань етики Канади, що контролює фінансову звітність депутатів парламенту та проводить перевірку урядовців і політиків на наявність конфлікту інтересів. У Канаді, безсумнівно, є кримінальна відповідальність за корупцію, у тому числі за «закордонну» корупцію — підкуп канадськими суб'єктами представників іноземних державних органів. Там також реалізовані механізми законного лобіювання, і держава жорстко контролює, щоби лобізм не перетворився в корупцію. У Канаді журналісти проводять журналістські розслідування, слідчі розслідують корупційні скандали, а суди розглядають корупційні справи. Взагалі, якщо порівнювати механізми й інституції Канади й України для боротьби з корупцією, то вони мають багато спільного. І, втім, проблема, як завжди, — у реалізації. Що ж відрізняє Україну від Канади? Чи працюють заходи із запобігання і протидії корупції лише в розвинених суспільствах? Що з'являється першим — яйце (свідоме суспільство, що не толерує корупцію) чи курка (обмежувальні та стримувальні заходи)? Ця стаття спробує відповісти на ці питання.

У країнах, що розвиваються, та відновлюються після кризових ситуацій (війни, геноциду, окупації), навіть правильні за своєю суттю заходи для становлення громадянського суспільства, для якого найважливішим є принцип верховенства права, можуть бути реалізовані неякісно через корупцію. Судові системи, які є корумпованими, не можуть ухвалювати неупереджені й обґрунтовані рішення, які встановлюють істину та законну справедливість у справах. Такі системи мають бути ідеально збалансованими, щоби залишатися незалежними й об'єктивними. Натомість, створення будь-якого зовнішнього впливу на них (наприклад, сторона захисту підкупила суддю) розхитує цей баланс. Такий вплив на інституції, які в демократичному суспільстві мають діяти незалежно, ставить країни, що розвиваються, у дуже вразливе становище, бо ці інституції не захищають права людей і не забезпечують справедливість. Саме такі порушення, як корупція, перешкоджають становленню й так слабких демократичних процесів у суспільстві.

Така проблема виникла в Україні під час переходу від державної форми власності (єдиної, яка була в Радянському Союзі) до державної, комунальної та приватної. У 1990-х з'явилася серія законів та постанов, які передбачали плавний перехід до цих трьох форм власності. Ці нормативні акти також передбачали порядок приватизації державного майна. Такий перехід був неминучим, оскільки був єдиним способом для України перейти від планової

до ринкової економіки. Проте, через юридичні недоліки цього процесу, повільний перехід до нових форм власності, і, звісно ж, корупцію, відразу знайшлися люди, які почали зловживати цією реформою. Вони використовували атмосферу невизначеності в країні, хабарі і свої зв'язки для того, щоби привласнити якомога більше майна. Ці особи також масово скуповували земельні паї у людей, які отримали їх у власність, і через практичну неможливість користування ними, продавали їх за безцінь. За порівняно невеликий період незначна кількість людей привласнила великі підприємства та величезні площі землі. Зараз вони — олігархи сучасної України. Для довідки — у попередньому парламенті (Верховній Раді України) із 422 народних депутатів 331 був мільйонером. Український уряд, у свою чергу, затягнув із виправленням цієї ситуації на майже двадцять років — введення аукціонів та електронних торгів, як заходів боротьби з корупцією під час приватизації, відбулося лише у 2018 році.

Корупція в деяких країнах, у тому числі в анексованих Радянським Союзом, — це також спадок минулого. Недарма способом боротьби із корупцією називають очищення влади (люстрацію) від осіб, що були представниками попереднього режиму. Деякі країни одразу визнали небезпеку збереження комуністів при владі. У розумінні, наприклад, Латвії, такі особи вважались "російською присутністю", загрозою для виживання нації та частиною травмуючої спадщини радянської анексії. Тому, Латвія та інші Балтійські країни провели люстрацію колишніх агентів КДБ та осіб, що були пов'язані з прорадянськими організаціями. Вони заборонили цим особам брати участь у виборах чи отримувати доступ до державної таємниці. Такі заходи допомогли не тільки в боротьбі з корупцією, але й запобіганню можливій активізації проросійських сил та формуванню сепаратистських настроїв. Інші країни, які неефективно чи запізно провели люстрацію (наприклад, Молдова чи Україна), не вжили заходів щодо вирішення сепаратистських конфліктів із російськомовною меншиною та вчасно не розірвали зв'язки з Росією, що призвело до виникнення невизнаних територій, таких як Придністров'я в Молдові, а в Україні — так званих "ДНР" та "ЛНР".

Яким чином люстрація та розірвання зв'язків із Росією пов'язані з корупцією? Відповідь досить проста. Деякі дослідження демонструють, що посткомуністичний лад часто спричиняє корупцію, слідує за нею, і через неналежне вирішення цієї проблеми на ранніх етапах, корупція стає всеосяжною та такою, з якою складно боротися. Колишні комуністи не тільки часто бувають проросійськими, формують проросійські партії та сприяють розвитку сепаратистських настроїв. Вони також безпосередньо пов'язані із корупцією — від епохи "червоних директорів" і дотепер. Допуск їх до влади означає формування й рух державної політики в цьому руйнівному для країни напрямку.

Люстрація вирішує основну проблему корупції, особливо посткомуністичної — вона порушує усталені моделі корупції через вилучення з системи потенційно корумпованих осіб. Незважаючи на те, що люстрація спочатку може знизити загальний досвід осіб при владі, системно обмежуючи політичну участь колишніх авторитарних суб'єктів, вона послаблює прошарок суспільства, у якому сформувалася корупція, та який найбільше до неї схильний. В Естонії (станом на 2019 рік вона на 18 місці в рейтингу TI) люстраційні заходи значно знизили корупцію, оскільки російськомовні особи, які були пов'язані з комуністичним режимом, були визнані "іноземцями" і, відповідно, не були допущені до ключових державних посад. У Грузії (станом на 2019 рік вона на 44 місці в рейтингу TI) рівень корупції також зменшився через люстрацію прокурорів, поліцейських, працівників судів, пенітенціарної системи. Грузія заборонила брати участь у державній діяльності для колишніх працівників секретних органів СРСР, членів Комуністичної партії та Комсомолу. У свою чергу, Росія не провела такої реформи, і тому рівень корупції там залишився високим. Колишня радянська еліта прийшла в Росії до влади через приватизацію державного майна, яка відбувалася з корупційним елементом. Старі способи прийняття рішень та зловживання владою сприяли створенню теперішньої номенклатури (владної верхівки), що заохочує корупцію в будь-якому її прояві, — від зловживань владою до заволодіння державним майном.

Можна стверджувати про те, що через стимулювання неофіційних грошових потоків

корупція змінює розподіл доходів населення і спричиняє економічну й інші нерівності в суспільстві. Вона також напряму пов'язана з порушеннями прав людини. Якщо проблему корупції не визнавати, то вона, зрештою, зашкодить всім процесам в державі, гальмуватиме наближення країни до функціональної демократії, чесних судів та ефективних інститутів держави. Вона перешкоджає будь-якому належному процесу, і, що найнебезпечніше, — досягненню стабільного суверенітету.

Жоден цифровий показник, жоден рейтинг не відображає те, що високий рівень корупції означає для інвесторів, міжнародних партнерів, та наскільки руйнівною вона є для звичайних людей. Наприклад, в Україні з 2004 року була введена система стандартизованого тестування для боротьби з корупцією при вступі до вищих навчальних закладів. Таким чином, корумповані вузи не мали можливості надавати преференції окремим вступникам. Проте, ця реформа, у випадку із творчими спеціальностями, була повністю нівельована так званими "творчими конкурсами", через які можна було суб'єктивно оцінювати художні роботи вступників і, таким чином, мати можливість "продавати" місця в університеті за кілька тисяч доларів. Або ж інший приклад — на дороги із місцевого бюджету виділяють багато грошей, але, внаслідок зловживання владою керівником органу місцевого самоврядування, з порушенням процедури закупівлі обрали "знайомого" підрядника. Той використав неякісні матеріали для ремонту дороги, в підроблених актах виконання робіт зазначив на них завищену ціну, та привласнив собі різницю. Будь-який із прикладів показує, як корупційні схеми можуть зашкодити кожному — від ремонту каналізаційного колектора до закупівлі урядовою організацією на сотні мільйонів гривень, проведеної з умисними порушеннями.

Ще з 1990-х років в Україні існували інститути запобігання корупції, проте вони були неефективними (мова зараз про, наприклад, Урядового уповноваженого з питань антикорупційної політики, який не проводив моніторингу та координації антикорупційної політики, не працював із громадськістю та не виконував свої обов'язки). Віднедавна Україна

заручилася підтримкою іноземних партнерів, таких як країни Європейського Союзу, США та Канада, для створення цільових державних органів (бюро розслідувань, прокуратури, суду). Ця антикорупційна структура складається зараз із Національного антикорупційного бюро України (НАБУ), Спеціалізованої антикорупційної прокуратури (САП), та з 2019 року також Вищого антикорупційного суду. Вона була створена з однією метою — незалежно на кожному з етапів здійснювати розслідування корупційних злочинів та притягувати осіб до відповідальності. Цікаво, що Україна пішла шляхом створення профільних органів для боротьби з корупцією, чого, наприклад, не зробили такі країни, як Канада. Там загальна поліція розслідує корупційні злочини, а розгляд корупційних справ покладається на суди загальної юрисдикції. Цілком ймовірно, що їм просто не був потрібен додатковий рівень незалежності, який забезпечує в Україні антикорупційна система.

Активізація боротьби з корупційними схемами за підтримки іноземних партнерів, очевидно, лякає корупціонерів і потенційних хабарників. Попри це, усі антикорупційні органи піддаються нищівній критиці зі сторони населення. Іноді така критика є виправданою: наприклад, у 2019 році суд виправдав мера одного з великих південних міст України через те, що НАБУ збило докази його винуватості із порушеннями законної процедури. Проте, часто критика від громадян є необ'єктивною. Люди вважають, що, наприклад, Вищий антикорупційний суд — це каральний орган, а не орган, який має встановлювати справедливість. Цю громадську думку успішно сформувала сама влада, стверджуючи, що антикорупційні органи були створені для "посадок". Тому, будь-який виправдувальний вирок люди вважають крахом системи, безумовною ознакою «продажності» суддів. Згідно з останнім всеукраїнським опитуванням, ініційованим Президентом України, більшість українців вважають, що корупція має каратися довічним ув'язненням (щонеузгоджується із прийнятими у всьому світі принципами пропорційності покарання). Саме тому, люди часто негативно ставляться й до обвинувальних вироків, вважаючи, що засудженому «дали малий строк», хоча за кримінальним законом це — максимально можливе покарання. Додатковою проблемою в

боротьбі з корупцією є недавній розвиток подій із рішеннями Конституційного Суду України, який визнав неконституційним призначення директора НАБУ та теперішню систему електронного декларування своїх активів держслужбовцями й посадовими особами державних органів. Люди втрачають довіру до інституцій, у тому числі антикорупційних. Вони не вірять у те, що рішення можуть бути прийняті судом законно та неупереджено.

Дещо значно відрізняє канадців та інших лідерів антикорупційного списку націй від українців. Це — безумовне засудження корупції на всіх рівнях і сприйняття її як найбільшої загрози, як для суспільства в цілому, так і для власного добробуту. Таке ставлення до корупції, на диво, геть не притаманне українцям. Люди не вважають, що вони є силою, яка має боротися з корупцією, а тому не готові брати на себе відповідальність. Щонайменше одне соціологічне дослідження це підтверджує. Українці, які також вважають власний добробут важливішим за будь-що, не бачать очевидного зв'язку між впливом корупції та своїм добробутом. Корупція на найвищому рівні сприймається найбільшою проблемою країни, хоча на місцевому рівні у сферах, з якими населення не стикається на щоденному рівні, проростає та системна й багаторічна корупція, яка би не змогла існувати на очах у всіх. Але, попри це, корупція в органах місцевої влади та корупція в бізнесі (тобто та, яка має потенціал безпосередньо зашкодити життю людини) для людей виглядає значно меншою проблемою, ніж топ-корупція.

Є безліч причин, чому в Україні відсутній безумовний громадський осуд корупціонерів. Наприклад, люди не розуміють, як можуть впливати на ситуацію з корупцією, оскільки вони не мають можливості побачити результати боротьби з корупцією на найвищому рівні. Власна забезпеченість для них більш важлива, оскільки людям важко живеться, вони мають низьку заробітну плату, та не відчують надійності у своєму житті. Проблема корупції відходить на другий план, бо це загальна проблема, а ось необхідність забезпечення добробуту й задоволення базових потреб — це негайний особистий пріоритет, який треба вирішити. Дослідження також показують, що люди не мають

впевненості в можливості отримати належну медичну допомогу, знайти роботу, забезпечити дітям хорошу освіту. Стикаючись у цих сферах із корупцією, вони думають, що обстоювати цінності справедливості ціною власного добробуту того не варте.

Що стосується недостатньої обізнаності про проблему корупції, то вона може бути пов'язана з надзвичайно малою кількістю незалежних засобів інформації. Журналісти часто подають новини однобоко, бо телеканали чи газети належать олігархам, не зацікавленим у подачі правдивої і об'єктивної інформації. Унаслідок недостатнього охоплення журналістами подій, суспільство не отримує інформацію про корупцію в тих сферах, з якими вони не взаємодіють у повсякденному житті. Саме в таких сферах (як, наприклад, сфера закупівель деталей для залізниці, елементів генераторів, фінансових операцій з цінними паперами, тарифами на паливо тощо), які заскладні для розуміння людей, і розвивається корупція.

Але, навіть попри всі ці чинники, абсолютно зрозуміло, що проблема в самих людях, які ігнорують корупцію чи, іноді, навіть її заохочують.

Тут варто згадати про Канаду та її практики боротьби з корупцією. Як уже згадувалося раніше, у цій країні немає профільних органів розслідування, прокуратури чи суду, які займаються виключно корупцією. Проте, ті органи, що існують на сьогодні, допомогли розкрити найбільші корупційні скандали в історії країни. Багато проявів корупції були розкриті Генеральним аудитором Канади, Уповноваженим із питань етики Канади та спільними зусиллями журналістів. Ці приклади не охоплюють дрібної корупції (petty corruption), яка також є в Канаді. Наприклад, у сфері освіти трапляються випадки, коли іноземні студенти можуть вплинути на свої оцінки в школі (ймовірно, через підкуп чи інший незаконний вплив), і вступити до університетів Канади, при цьому абсолютно не знаючи англійської. В Україні, до речі, теж непоодинокі такі випадки, коли у престижних університетах вчаться студенти, які мають одні з найвищих балів за українську мову та літературу в Україні, але не можуть правильно написати українською своє по батькові.

Канадці чудово розуміють загрозу демократії, яку

становить корупція. Вони, як і інші розвинені нації, бачать найбільші "сірі зони" корупції. Розуміючи невідворотність деяких процесів (наприклад, конфлікту приватного інтересу й публічного), вони намагаються їх приймати та врегулювати. У Канаді політики можуть займатися підприємницькою діяльністю, про яку вони публічно звітують, та їм заборонено діяти на користь свого бізнесу. Також, у Канаді дозволений лобізм, який контролює держава щоби уникнути можливого незаконного впливу. Канадці гідно справляються з корупційними скандалами, розуміючи, які будуть наслідки, якщо факт корупції буде приховуватись. Такі скандали, переважно, ефективно розслідуються, незалежні медіа розкривають деталі щодо їхніх обставин, а кримінальні справи щодо корупціонерів закінчуються реальними покараннями. Окрім того, у Канаді корупція несе значні репутаційні ризики. Якщо особу лише підозрюють у корупційних діях, вона здебільшого усувається від виконання своїх публічних обов'язків і йде у відставку. Канадці розуміють, що ігнорування звинувачень (як це успішно роблять публічні особи в Україні) призведе до або непоправної шкоди їхній репутації, або ж до того, що вони не зможуть виконувати свої публічні функції через втрату до них довіри громадян та колег.

Досвід розвинених країн, таких, як Канада, неможливо прямо застосувати до боротьби з корупцією в Україні. Антикорупційні заходи, на думку дослідників, можуть бути ефективними лише тоді, коли вони враховують усі особливості ситуації конкретної країни. Проте, українці можуть взяти за еталон ставлення нетерпимості до корупції, яке є в розвинених країнах, та культивувати його. Україна має враховувати, що окрім непроведених реформ, які треба було провести ще десятиліття тому, (повної декомунізації, люстрації, реформи судової системи тощо), вона тепер має обстоювати свій суверенітет і вирішити питання із війною проти Росії, її воєнними діями в Азовському морі, та незаконним захопленням територій Криму й Донбасу. Польський науковець із питань перехідного правосуддя Томаш Лаховскі каже, що Україна потрапила в унікальну ситуацію, бо має одночасно вирішити як проблеми минулого,

пов'язані із радянським режимом, так і проблеми реалізації свого майбутнього, з урахуванням поточного конфлікту та можливої інтеграції суспільства, зруйнованого війною.

Як можна побороти корупцію в Україні? Держава має зайнятися вкоріненням у свідомості українців ідеї, що корупція — це первинна проблема для всіх громадян, оскільки саме вона є причиною збідніння нації. Реалізація цієї задачі є дуже складним завданням, адже зробити це можливо тільки за допомогою сукупності заходів. По-перше, необхідно боротися з корупцією на найвищому рівні через те, що вона знаходиться у населення "на виду". Можливість побачити результати боротьби з корупцією на найвищому рівні дасть громадянам відчуття здатності самостійно вплинути на ситуацію. Зараз боротьбою з топ-корупцією якраз займається структура антикорупційних органів. По-друге, потрібно активно застосовувати заходи, спрямовані на захист демократії та дистанціювання від колишнього радянського репресивного режиму. Необхідно провести ефективну люстрацію колишніх комуністів, декомунізацію у сферах освіти та культури, захистити політику від проросійських сил, та, як демократії, вживати інших заходів, що перешкоджають поверненню тоталітарного режиму. Усі ці заходи варто підкріпити прагненням України вступити до міжнародних організацій, що, для деяких країн (наприклад, Польщі чи Румунії при вступі до Європейського Союзу) саме по собі стало мотивацією до боротьби з корупцією.

Звісно, згадані вище приклади корупційних скандалів у Канаді, попри низький рівень корупції у країні, вказують на те, що в системі не все ідеально. Але не дарма ТІ у своєму рейтингу рівня "сприйняття корупції" ніколи не ставить країнам бездоганної оцінки — у світі просто немає країн, у яких немає корупції, це факт. У цьому контексті доцільно зважати на рівень корупції тоді, коли він є настільки високим, що перешкоджає нормальному життю в країні, руху інвестицій, загальному добробуту та демократії. Завданням України є побороти саме таку руйнівну корупцію, а також справитись з багатьма іншими загальнодержавними проблемами. **CUPP**

— інтерв'ю з —

Данилом Гайдамахом

20-річний Данило Гайдамаха — чи не найпопулярніший україномовний блогер серед молодого покоління. Він виріс у Києві в російськомовній сім'ї. На першому реченні хлопець одразу вніс уточнення, що у «зросійщеній сім'ї», і вважає: російськомовних українців не буває, є лише люди, які піддалися впливу російського нарративу. Кілька років тому хлопець свідомо **перейшов на українську мову і водночас обрав для себе місію — популяризувати солов'їну серед покоління Z** (термін, що застосовується для людей, які народилися між другою половиною 90-х і другою половиною 2000-х років).

Даниле, що тебе стимулювало перейти на українську?

Я дуже чутлива людина і відчуваю, що моє, що не моє. Якщо у мене прізвище Гайдамаха, якщо я народився у столиці України, якщо я — українець, то чому маю говорити російською мовою?! Навіть якщо це мова, якою мама співала колискові? Ще мене до цього підштовхнуло ЗНО (*зовнішнє незалежне оцінювання. — ред.*). Не можу сказати, коли стався переломний момент, просто до цього доріс. Коли мене запитують, чому почав говорити українською, — у відповідь запитую: «А чому ви навчились ходити, навчились говорити?». Це природний розвиток: хтось доходить до цього, а хтось не доходить — залишається людиною з інвалідністю.

Тобто у твоєму сприйнятті зросійщений українець — це інвалід?

Мовний інвалід. У Польщі говорять попольськи, у Франції — по-французьки, а в Україні мають по-українськи. На цій землі ніколи не було російської мови, вона з'явилася з насильством, з кров'ю, вдерлася з вбивствами нашої інтелігенції... Кожен носій російської мови сьогодні серед українців — це продовжувач окупаційної політики.

Чи не вважаєш парадоксальним, що ми обговорюємо твій випадок, коли українець перейшов на українську, і вважаємо це досягненням?

У моєму випадку не так йдеться про перехід з російської на українську, як про конфлікт двох ідентичностей: радянської та нової — української. Зі зміною мови змінюється ідентичність. Коли говоримо про мій мовний перехід — йдеться не про мене, а про стик тих двох ідентичностей в одній людині. Чи не кожен переживає цей стик. Навіть я, зі своєю мотивованою позицією, якщо зараз грає пісня «прекрасное далеко, не будь ко мне жестоко» чи «крылатые качели», відчуваю нотки ностальгії, мені десь защемить, бо це музика, яку я чув з дитинства. Як би я з цим не боровся, воно у підсвідомості сидить. Завдання нашого покоління — створити такі обставини для наступного покоління, щоб вони вже виростили не мовними інвалідами.

Саме тому взяв за мету українізувати своїх однолітків? Якими методами це робиш?

Українське швидко набрало обертів: рок-гурти крутезні, військова тематика, круті бари, кнайпи — цього всього багато.

Однак ми не встигаємо, програємо у попсовій сфері, у глянці. Не вміємо показати, що ми стильова, модна, класна і приваблива для молоді нація, де гроші, дорогі тачки... Це може комусь не подобатися, але молодь на таке клює. Молодь думає, як їй будувати успішне, щасливе, незалежне майбутнє. Хто може гарантувати це — за тим молодь і піде. Тому потрібні образи успішних українців, які себе реалізували саме у своїй українськості.

Я собі збудував такий образ «Чорнобрового»: яскравого, самодостатнього, завжди усміхненого.

Чорнобровий — це твій нікнейм у соціальних мережах...

Так, це образ хлопця, який показує, що він став популярним завдяки тому, що він — українець. Я показую це своїм одноліткам та молодшим за мене, і вони думають: чому я не можу говорити про свою українськість і ставати теж успішним і популярним.

В одному з інтерв'ю ти сказав тезу, яка мені запам'яталась: україномовний = щасливий. Тобто вважаєш людей, які говорять російською в Україні, нещасними?

Директор інституту журналістики (Володимир Різун. — Авт.) сказав слова, які запали мені у серце: мова — це форма духовного буття людини. Завжди своїм читачам кажу: не оформлюйте свою душу в неорганічну форму. Якщо твоя душа українська, а ти говориш чужинською мовою, обрамлюєш свою душу в позі ембріона, так проживеш до кінця життя і не знатимеш, що таке розправити крила і дихати на повні легені, не зможеш цілком реалізуватися у чужій мові, відтак не зможеш априорі бути щасливим. Це важко зрозуміти, якщо не переживеш цей перехід. Я приїжджаю до Львова і кажу про свої страхи, а львів'яни мене часто не розуміють, бо для них українська мова — це вроджене, вони не розуміють, як може бути інакше. Я відчув ту силу мови. апевняю, вона є, і раджу всім спробувати.

Все ж яка схема переходу з російської на українську?

Найперше, підписатись на «Чорнобрового» у всіх соціальних мережах. Я вже україномовив 223 людини — стільки написали, що перейшли на українську завдяки мені.

Друге, потрібно провести діагностику. Перед тим, як щось змінювати у своєму житті, треба поставити діагноз, подивитись на себе у дзеркало і сказати: чому я говорю російською?

Випиши свій рід і зрозумій, що в тебе бабуся і дідусь говорили українською, що у тебе українське прізвище, українські гени. Досліди, чому говориш російською, спочатку в межах свого роду. Якщо твій рід український, то твоя рідна мова українська, бо рід — це не лише твої мама і тато, дивись глибше. А потім подивись у масштабах цілої країни і зрозумій, чому твоє місто має таку мовну ситуацію, чи завжди там говорили російською мовою.

Наступний крок: відписуємось і ізолюємо себе від усього чужомовного. Це потрібно для того, щоб нічого не спокушало знову поринути у російський мовний і ментальний простір. І цілком заповнюєш свій простір всім українським, тоді формується голод: ти не будеш харчуватись у дорогих ресторанах здоровою їжею, якщо нажираєшся фастфудом. Так і з мовою: ти не знайдеш крутих українських пісень і вважатимеш, що їх не існує, якщо нажираєшся Лободою і Потапом. Опісля цих етапів, коли ми очистили простір від російського і наповнили українським — сяємо, як чисте сонце, і поширюємо серед своїх друзів. Ви україномовите одного свого друга, він зробить так само, і Україна заговорить українською.

Ти приїхав до Львова, щоб підтримати Марусю Звіробій та Софію Федину. Не кожен киянин поїде, щоб годину постояти під судом.

Бо робиться страшно. Людина, яка (йдеться про Марусю Звіробій. — Ред.) готова вмирати і вбивати за Україну, захищає нас всіх. Сьогодні нашого захисникамаємо обороняти від нашого президента. Ця показова розправа над людиною за ведення стріму у Фейсбучі має нам продемонструвати, що

завтра будь-хто може мати таку саму судову справу за свій допис, репост або стрім.

У Тік Тоці у тебе 120 тисяч прихильників. Як вдалося досягнути успіху у цій соціальній мережі?

Виходжу на вулиці свого міста, бачу молодь 12–14 років і бачу, що вони ретранслюють: ходять з колонками і слухають музику, яка популярна в Тік Тоці, танцюють ті танці, які там популярні, говорять тими фразами, які популярні у Тік Тоці. Скасувати вплив Тік Току на молодь неможливо, але можливо зайти у Тік Ток і наповнити його україномовним контентом. Один у полі не воїн. Треба подивитись, як ми вели територіальну війну, — бомбили, так само і вести її у Тік Тоці. Треба нашим солдатам разом зібратися, викопати окоп величезний і з одного окопу бомбити російськомовний контент у Тік Тоці, наповнюючи його своїм.

Ти зібрав своїх солдатів і запустив проєкт «Галас».

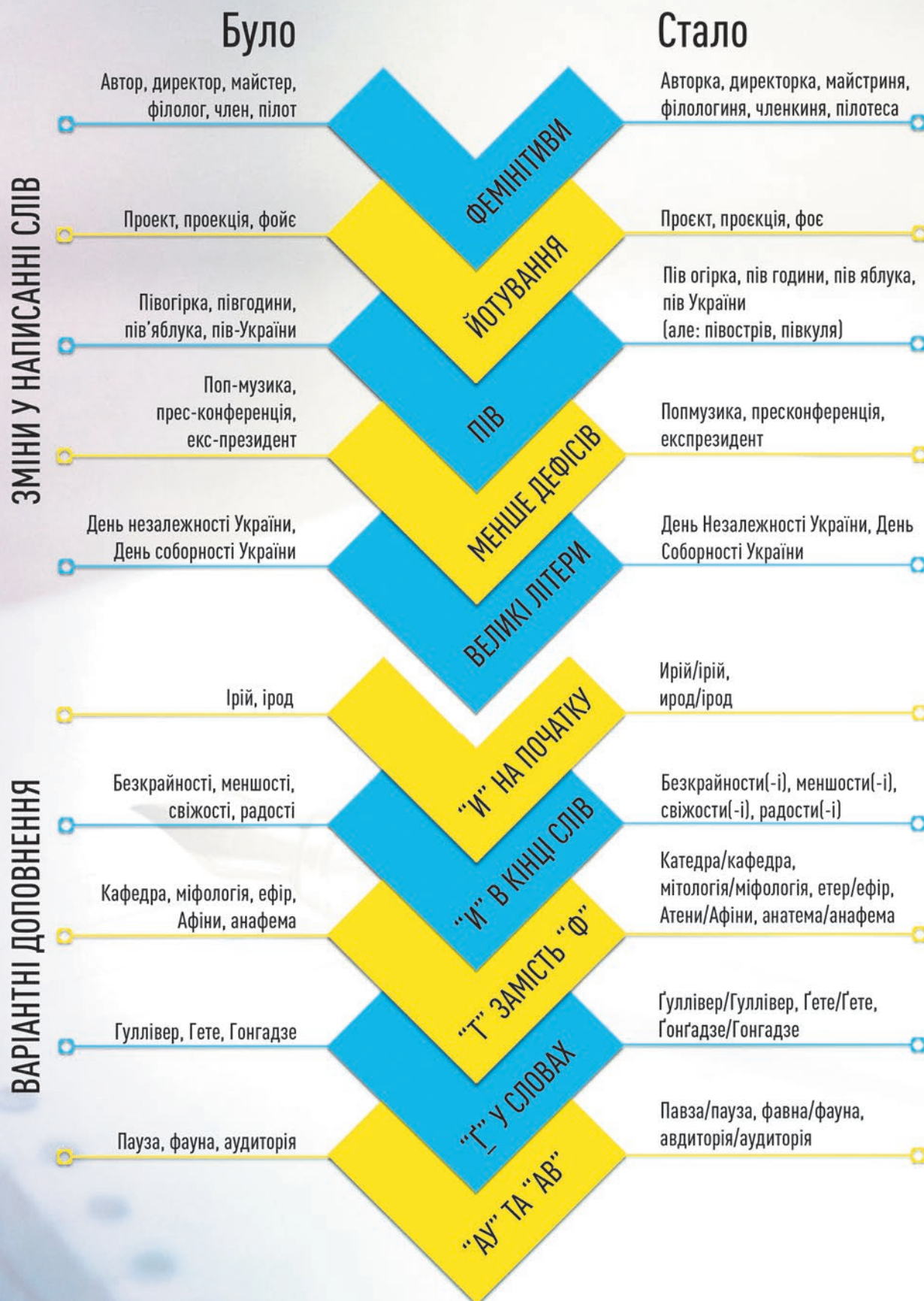
Я зібрав людей, в яких бачу потенціал, це хлопці-дівчата різного віку з різними інтересами. Головне, щоб за ними було цікаво спостерігати молоді. Ми робимо Ютуб реаліті-шоу, в якому ці люди будуть між собою взаємодіяти і в межах цього шоу заповнять півторатисячною кількістю україномовних Тік Ток відео.

Перед ними завдання — щодня знімати по чотири україномовні Тік Ток відео, а ми, як платформа, на якій вони це створюють, надаємо всі умови для того, щоб цей контент був цікавий і якісний. Українці побачать історії україномовного успіху, те, що україномовна людина може набирати мільйони переглядів. Ми це доведемо.

Але це лише один майданчик... Як через інші платформи достукатись до свого глядача?

Ми оголосили медійну війну за український контент. Цей проєкт виходить і в Ютубі, і в Інстаграмі, і в Телеграмі, і у Фейсбучі. Тік Ток — лише початок. Попереду цікава історія. Війни не оголошують, коли не впевнені у своїй перемозі. Ми впевнені. **CUPP**

НОВИЙ ПРАВОПИС УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Україномовний ДОВОЄННИЙ ХАРКІВ

у фотографіях

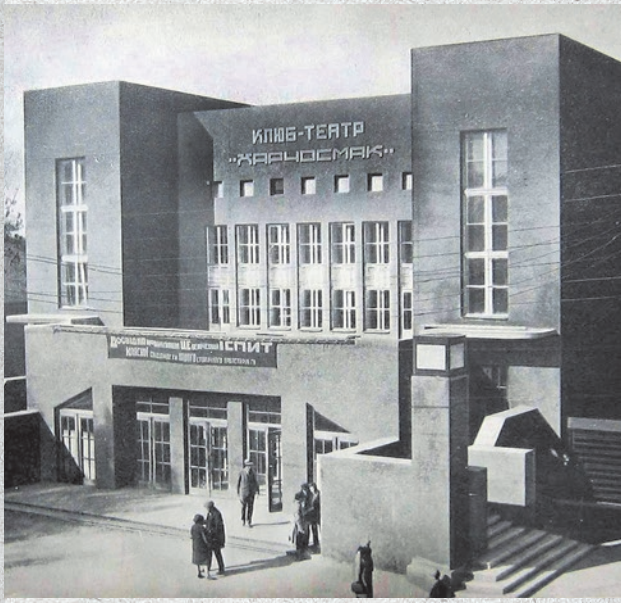
Українські вивіски у довоєнному Харкові. "Любо глянути..." - із такими словами профіль "Чиста мова" в мережі Facebook виклав десяток чорно-білих світлин Харкова майже столітньої давності. Особливо "любо глянути" тепер, коли й самі харків'яни іронічно називають своє місто "ватною столицею".

На першому фото видно афішу виступу народженого в Україні європейського оперного співака Ореста Руснака.

Символічно, що деякі написи тоді були здійснені правописом, який тепер називають "харківським". Наприклад: "Клуб робітників зв'язку".

В коментарях читачі завели мову про те, в який спосіб Харків робився російським. Хтось виклав фото померлих з голоду на тротуарах, датоване 1933 роком, хтось кинув цитату з трагікомедії Миколи Куліша "Мина Мазайло", в якій автор описав трагічне становище зацькованого українського народу та його мови наприкінці 20-их років:

"Не бачили, не читали? "Харків" - написано. Тільки що під'їхали до вокзалу, дивлюсь - отакими великими літерами: "Харків". Дивлюсь - не "Харьков", а "Харків"! Нащо, питаюсь, навіщо ви нам іспортілі город?", - такими словами персонаж - українка тьотя Мотя - реагує на оголошений у Радянському Союзі курс на українізацію.

Книжковий базар у Харкові,
Кіоск Державного Видавництва України
1927 рік

ПРО АВТОРА

Святослав Караванський – дисидент та мовознавець. Народився 24 грудня 1920 року в Одесі. У 1938-1939 роках він навчався в Одеському індустріальному інституті і заочно - інституті іноземних мов. Протягом 1940-1941 років служив у Червоній армії. Під час німецько-радянської війни потрапив у німецький полон. Звільнившись у 1942 році, Караванський навчався в Одеському університеті, брав участь у підпіллі ОУН(б) під псевдо "Бальзак".

За допомоги оунівських зв'язків із румунами Караванського в 1944 році десантували з літака на територію СРСР. Однак за кілька днів його заарештували, і 7 лютого 1945 року військовий трибунал присудив Караванському 25 років таборів. Вирок відбував на Печорі, Колимі, в Мордовії.

З радянського ув'язнення Караванського звільнили 19 грудня 1960 року за амінією. Він зайнявся журналістською, літературною й філологічною працею, яку розпочав ще в таборах. Зокрема, Караванський уклав "Словник рим української мови", видав книжку "Біографії слів", переклав роман Шарлотти Бронте "Джейн Ейр". У 1962 році вступив на заочний відділ філологічного факультету Одеського університету.

Караванський активно виступав проти русифікації й за розвиток і підтримку

української мови. Написав листа на ім'я прокурора УРСР з вимогою притягти до кримінальної відповідальності міністра вищої і середньої спеціальної освіти УРСР (1960-1973) Юрія Даденкова за помилки, які призвели до порушення прав української нації. За самвидавну статтю "Про одну політичну помилку" із критикою русифікації вищої школи законом "Про мову", написану 1965 року, Караванського 13 листопада того ж року заарештував КДБ.

Його відправили досиджувати невідбуту частину табірної терміну (8 років і 7 місяців) у табори суворого режиму. Під час другого ув'язнення Караванський п'ять разів оголошував голодування, а також збирав свідчення в'язнів - свідків розстрілу польських офіцерів у Катині. У 1969 році його засудили в таборі ще до 5 років тюрми і 3 років таборів суворого режиму.

Загальний термін, проведений Караванським у радянських таборах, склав 31 рік. У лютому 1979 року його оголосили членом Української Гельсінкської групи. Після звільнення, 30 листопада 1979 року Караванський із дружиною Ніною Строкатою зміг емігрувати в США. Радянська влада позбавила їх обох громадянства.

Святослав Караванський помер 17 грудня 2016 року в м. Балтимор, Меріленд.

НЕЗАЛЕЖНІЙ УКРАЇНІ НЕЗАЛЕЖНИЙ ПРАВОПИС!

Інститут мовознавства АН УССР — у куди більшій мірі, ніж інші її гуманітарні інститути перебував 60 років піднепослабним наглядом КПУ та її служб.

Із штату інституту систематично звільнювано працівників, бодай трохи не згодних з горезвісною теорією злиття і взаємозбагачення мов. До інституту мовознавства постійно виявляли піклування й опіку органи КДБ. Керівництво інституту не могло не мати контактів з цією антиукраїнською організацією і не співпрацювати з нею. Усі призначення й переміщення в Інституті мусіли бути санкціоновані КГБ.

Звідси - нерозуміння інститутом вимог українського відродження.

У процесі праці над новим правописом найзавзятішим захисником ідей Кагановича-Постишева виявився академік Русанівський, який ніяк не погоджувався, наприклад, на від родження літери Г, і коли під тиском таки погодився, зробив усе, щоб це відродження стосувалося лише до двох-трьох десятків маловживаних слів. Він же зарізав і низку пропозицій, спрямованих на ліквідацію русифікаційних рис у правописі. Немає сумніву, що і відродження літери Г сталося із санкції КПУ з метою заохотити українську діаспору перейти на правопис Русанівського, який на 90 відсотків зберіг асиміляційні русифікаторські риси правопису Кагановича-Постишева.

Позиція академіка Русанівського не випадкова. Бо ж посада керівника інституту мовознавства продовж найчорніших антиукраїнських років вимагала від нього певної дипломатії, про яку сьогодні академік воліє не говорити. До того ж, українська мова для академіка мова другорядна. Як видно з його статей, він залюбки вживає російські слова, або максимально наближені до російських. Очевидно, що теорію злиття і взаємо збагачення мов він засвоїв органічно, російська мова ближча і зрозуміліша йому, він легше і вправніше нею володіє. Саме ця мова і була мовою його дипломатії. Тому, чекати сьогодні від інституту зрозуміння потреб українського відродження годі.

Про те, що опіка КПУ нітрохи не бентежила і не бентежить академіка Русанівського, свідчить той факт, що після серпня 1991 року, академік ніде не прохопився словом осуду щодо цієї опіки, ані жодним словом критики щодо попередньої історії інституту мовознавства, того тиску, який цей інститут зазнавав, і тієї ролі, яку він відіграв у лінгвоциді України.

Це ж завдяки старанням і дбанням інституту мовознавства до так званих нормативних словників і до офіційної української мови затесалися такі перли: община, правомочний, прийом, правляча кліка, ущемляти, клястися, вникати, русло, удавальник, не в стані (діяти), посадова особа, начала, співумисник, малоімущий, січення, півчий, вибухонебезпечний, крючоктворний, благополуччя, гострокінцевий.

Цей список — лише мізерна частина накинutoї лексики. У всій цій історії найбільше дивує той факт, що правопис, розроблений під прямою орудою КПУ беззастережними виконавцями її волі, має стати правописом незалежної України. Якщо трохи підукраїнізованому правописі Кагановича-Постишева випаде така честь, то постає великий сумнів, чи матиме в Україні місце національне відродження, тобто незалежний духовий розвиток українського народу.

Чи можуть ці факти не хвилювати українську інтелігенцію?

Для України сьогодні — правопис — це декларація незалежності у сфері культури. Розробка цієї декларації, як бачимо, перебуває у непевних, щоб не сказати інакше, руках.

Інститут мовознавства та його дочерні філії на сьогодні не здатні виробити таку декларацію. Чи може інтелігенція України байдуже спостерігати, коли вірні колишнім компартійним структурам сили накидають Україні зрусифікований правопис, удосконалюють і підправляють механізм, заведений батьком і вчителем усіх мовознавців світу та його вірними слугами?

І це тоді, коли в Україні існує свобода слова, існує доступ до органів влади і

можливість впливати на ці органи!

Народження незалежної України має бути початком справжнього відродження української культури, яке неможливе без незалежного українського правопису. У сучасній ситуації, коли існує загроза закріплення правопису Русанівського, необхідні рішучі кроки з боку громадськості.

Які саме?

Дозволю собі висловити дві пропозиції здесяток, можливих:

I. Громадськість має звернутися до Верховної Ради України з клопотанням вивести Інститут мовознавства та Інститут української мови з підпорядкуванням АН і підпорядкувати їх Комісії культури та Комісії освіти Верховної Ради України. У глибоко кризовій ситуації, в якій опинилася наша мова після віків етноциду — це реальна нагода захистити її від ерозії. З другого боку, треба домагатися створення координаційної комісії з керівництва інституту мовознавства і організацій громадськості. Там, де йдеться про національне відродження, усі, хто несе відповідальність за майбутнє нашої культури, має діяти узгоджено. Моя пропозиція звучить нетрадиційно. Але в тій ситуації, у якій опинилася українська мова, важко покладатися на традиційні заходи. Треба шукати нових, нетрадиційних форм взаємин між закладами, відповідальними за майбутню національну культуру.

II. Культурна громадськість України — письменники, вчителі, викладачі — має створити альтернативну правописну комісію на громадських засадах, яка розробить альтернативний правопис. Його належить розробляти, виходячи з правопису 1929 р. Інтелігенція України — це той осередок суспільства, який очолює сьогодні українське відродження. І ця позиція в суспільстві зобов'язує. Саме тому, дехто бере участь у політичній боротьбі, дехто — у державотворчій праці, а декому слід взятися до правопису.

Бо якщо силам минулого удасться накинути незалежній Україні правопис Кагановича-Постишева, то це буде пляма і на совісті інтелігенції.

УКРАЇНА У СПАЛАХ ВІРУСУ

COVID-19

Ситуація станом на 18 грудня 2020 року

джерело: РНБО України

Україна **944 381**

Світ **75 203 656**

Виявлено:
944 381

Померло:
16 256

Одужало:
561 222

Хворіє:
366 903

Підозри:
1 040 904

УНІВЕРСИТЕТИ ІНТЕРНІВ ППКУ 2020

Национальный университет
"Киево-Могилянская академия"

Київський національний університет
імені Тараса Шевченка

Национальный юридический
университет імені Ярослава Мудрого

Национальный университет
"Львівська політехніка"

Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана

Український Католицький
Університет

Национальный педагогический
университет імені М. П. Драгоманова

Східноєвропейський національний
університет імені Лесі Українки

Київський національний
торговельно-економічний університет

Национальный университет
"Одесская юридична академія"

Криворізький національний
університет

Івано-Франківський національний
технічний університет нафти і газу

Харківський національний
університет імені В.Н. Каразіна

Львівський національний
університет імені Івана Франка

Львівський національний медичний
університет імені Данила Галицького

Університет Гази

Інститут міжнародних відносин Київського
національного університету імені Т.Шевченка

Левенський католицький
університет

Гронінгенський університет

Мадридський університет
Комплутенсе

Університет Південно-Східної
Норвегії

Варшавський університет

Університет Фоджі

Тартуський університет

Університет Матея Бела

Університет Париж Пантеон-Ассас

Університет Ланкастера

Університет Ерлангена-Нюрнберга

Колеж Європи в Натоліні

Ягеллонський університет